

**Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра обліку, оподаткування та управління
фінансово-економічною безпекою**

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ:

**Завідувач кафедри,
д. держ. упр., професор**

_____ **І. П. Приходько**

« ____ » _____ 2020 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

Оптимізація та вдосконалення системи управління фінансово-економічної безпеки підприємства в сучасних умовах економічної нестабільності

**Виконав: студент
освітньо-професійної програми
«Управління фінансово-
економічною безпекою»
зі спеціальності
073 «Менеджмент»
Юрченко Є.А.**

Керівник: доц. Губарик О.М.

Дніпро – 2020

Форма № Н – 9.01
(затверджена наказом
МОН молоді спорту України
від 29 березня 2012 року № 384)

Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра Обліку, аудиту та управління фінансово-економічною безпекою
Освітній ступень: Магістр
Освітньо-професійна програма «управління фінансово-економічною безпекою».
Спеціальність 073 «Менеджмент».

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____
« ____ » _____ 20 ____ р.

ЗАВДАННЯ **на дипломну роботу магістра**

Юрченко Євгенію Анатолійовичу

1. Тема дипломної роботи: «Оптимізація та вдосконалення системи управління фінансово-економічної безпеки підприємства в сучасних умовах економічної нестабільності»

Керівник роботи Губарик Ольга Миколаївна, к.е.н., доцент
затверджені наказом ДДАЕУ від « 13 » жовтня 2020 р. № 2593

Строк здачі студентом роботи – 14 грудня 2020 р.

2. Вихідні дані до роботи Податковий кодекс України, облікові дані та звітність ТОВ «ВПК-Агро».

3. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які необхідно розкрити) Вступ. Теоретичні аспекти фінансово-економічної безпеки підприємства. Аналіз системи фінансово-економічної безпеки товариства з обмеженою відповідальністю «ВПК-Агро». Оптимізація та вдосконалення системи управління фінансово-економічної безпеки ТОВ «ВПК-Агро» в сучасних умовах економічної нестабільності. Висновки і пропозиції.

4. Перелік графічного матеріалу Функціональні складові економічної безпеки підприємства. Підходи до визначення сутності поняття фінансово-економічної безпеки підприємства. Складові фінансово-економічної безпеки підприємства. Складові механізми забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. Методи управління фінансово-економічною безпекою підприємства. Оцінка економічної безпеки ТОВ «ВПК-Агро», 2019 рік. Схема областей економічної безпеки підприємства. Джерела інформації для аналізу фінансово-

економічного стану підприємства. Рівні формування бухгалтерської та аналітичної інформації в ТОВ «ВПК-Агро». Фактори, зовнішні можливості і загрози ТОВ «ВПК-Агро». Нормативні показники фінансового стану підприємства. Пропонована структура управління фінансово-економічної безпеки для ТОВ «ВПК-Агро». Розрахунок фінансово-економічної безпеки ТОВ «ВПК-Агро». Функції антикризового фінансового управління ТОВ «ВПК-Агро».

5. Консультанти розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

6. Дата видачі завдання 28 січня 2019 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Теоретичні аспекти фінансово-економічної безпеки підприємства	Лютий 2020 р.	
2	Аналіз системи фінансово-економічної безпеки товариства з обмеженою відповідальністю «ВПК-Агро»	Березень 2020 р.	
3	Оптимізація та вдосконалення системи управління фінансово-економічної безпеки ТОВ «ВПК-Агро» в сучасних умовах економічної нестабільності	Квітень 2020 р.	
4	Вступ, висновки і пропозиції	Жовтень 2020 р.	
5	Список використаних джерел	Листопад 2020 р.	
6	Оформлення роботи	Листопад - Грудень 2020 р.	

Студент дипломник

_____ (підпис)

Юрченко Є.А. (прізвище та ініціали)

Керівник дипломної роботи

_____ (підпис)

Губарик О.М. (прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Тема: «Оптимізація та вдосконалення системи управління фінансово-економічної безпеки підприємства в сучасних умовах економічної нестабільності».

Магістерська робота: 88 с., 10 рис., 5 табл., 7 додатків, 71 літературне джерело.

Об'єкт дослідження – є процес управління фінансово-економічною безпекою ТОВ «ВПК-Агро».

Мета роботи полягає у вивченні теоретичних, методологічних і практичних основ для обґрунтування напрямків забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства в сучасних умовах економічної нестабільності умовах, її сучасною характеристикою, оцінкою та напрямками забезпечення її належного рівня.

Методи дослідження - порівняння, аналізу, індукції та дедукції, табличний, схематичний, графічний методи.

Вивчено і узагальнено теоретичні аспекти фінансово-економічної безпеки підприємства. Проведено аналіз системи фінансово-економічної безпеки досліджуваного підприємства. Надані рекомендації з оптимізації та вдосконалення системи управління фінансово-економічної безпеки підприємства в сучасних умовах економічної нестабільності. Використання отриманих результатів підвищить ефективність управління фінансово-економічної безпеки підприємства.

Результати впроваджені в діяльність ТОВ «ВПК-Агро» м. Дніпро.

Ключові слова

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА, ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ, ЛІКВІДНІСТЬ, МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІЧНА КРИЗА, ЗАГРОЗА, СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ.

Ключевые слова

УПРАВЛЕНИЕ ФИНАНСОВО - ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЯ, ПЛАТЁЖЕСПОСОБНОСТЬ, ЛИКВИДНОСТЬ, МЕТОДЫ УПРАВЛЕНИЯ, ЭКОНОМИЧЕСКИЙ КРИЗИ, УГРОЗА, СТРАТЕГИЧЕСКИЕ ПЛАНЫ РАЗВИТИЯ.

Key words

FINANCIAL AND ECONOMIC SAFETY OF THE ENTERPRISE, SOLVENCY, LIQUIDITY, GOVERNANCE, ECONOMIC CRISIS, THREAT, STRATEGIC DIRECTIONS.

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	5
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	11
1.1. Сутність, значення фінансово-економічної безпеки підприємства та необхідність її забезпечення в сучасних умовах економічної нестабільності	11
1.2. Поняття системи фінансово-економічної безпеки та її складові елементи	17
1.3. Управління та аналіз системи фінансово-економічної безпеки	23
Висновки до першого розділу	28
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СИСТЕМИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ВПК-АГРО»	30
2.1. Загальна характеристика фінансово-економічної діяльності ТОВ «ВПК-Агро»	30
2.2. Система управління фінансово-економічної безпеки на підприємстві	37
2.3. Джерела інформації для потреб управління фінансово-економічною безпекою в сучасних умовах економічної нестабільності ТОВ «ВПК-Агро»	44
Висновки до другого розділу	49
РОЗДІЛ 3. ОПТИМІЗАЦІЯ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТОВ «ВПК-АГРО» В СУЧАСНИХ УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ	52

3.1. Оптимізація фінансово-економічної безпеки в сучасних умовах економічної нестабільності ТОВ «ВПК-Агро»	52
3.2. Стратегія удосконалення системи управління фінансово-економічної безпеки підприємства	60
Висновки до третього розділу	72
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	80
ДОДАТКИ	88

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Нестабільність фінансової системи, ресурсних і споживчих ринків, мінливість соціальних і політичних орієнтирів розвитку впливає на процеси функціонування і розвитку підприємства. У цих умовах важливим є формування і впровадження принципово нової системи управління підприємством, реакцією якої на виклики зовнішнього середовища є стратегічні зміни і забезпечення економічної безпеки їх впровадження.

Під економічною безпекою підприємства розуміється захист науково-технічного, технологічного, виробничого і кадрового потенціалу від зовнішніх і внутрішніх економічних погроз і можливість відтворення з ефективним використанням всіх його ресурсів.

Основна мета забезпечення економічної безпеки підприємства - досягнення максимальної стабільності роботи, а також створення основи і перспектив зростання для досягнення бізнес-цілей.

Рівень економічної безпеки підприємства залежить від того, наскільки ефективно його керівництво і фахівці зможуть уникнути можливих загроз і усунути шкідливі наслідки тих чи інших негативних компонентів зовнішнього і внутрішнього середовища.

Система економічної безпеки підприємства (СЕБП) є надійною, якщо виробничі, комерційні та інвестиційні процеси на підприємстві безперервно забезпечуються фінансовими ресурсами.

Проблема економічної безпеки підприємств в умовах фінансової кризи стає все більш актуальною. Складні, швидко мінливі соціально-економічні та політичні умови в країні вимагають від підприємств постійної готовності до адаптації і прийняття відповідних заходів для запобігання негативного впливу загроз і усунення наслідків їх негативного впливу. Отже, виникає необхідність постійного моніторингу загроз економічній безпеці підприємств і своєчасної діагностики їх кризових ситуацій. Для діагностики кризових

ситуацій підприємств необхідно, перш за все, в процесі стратегічного планування на етапі аналізу поточної ситуації і прогнозування розвитку визначити найбільш ймовірні загрози економічній безпеці підприємства в майбутньому, характер і спрямованість дій. Це вимагає постійного моніторингу факторів, що викликають внутрішні і зовнішні загрози.

Проблеми забезпечення захисту власності, захисту інтелектуальної власності та комерційної таємниці, підтримки іміджу і економічної стабільності, забезпечення економічної безпеки стають все більш актуальними для керівників українських підприємств.

В умовах економічної кризи для забезпечення ефективного функціонування системи забезпечення фінансово-економічної безпеки необхідна своєчасна і достовірна інформація не тільки про фактори та загрози, які на даний момент існують у зовнішньому і внутрішньому середовищі підприємства, а й також про те, що може виникнути в найближчій і віддаленій перспективі. Щоб мати таку інформацію, без якої практично неможливо не тільки стратегічне управління системою економічної безпеки, але і вкрай складно здійснювати ефективне оперативне управління для своєчасного і адекватного протидії загрозам зовнішнього і внутрішнього середовища в структурі служби безпеки підприємства, необхідна наявність інформаційного відділу - аналітичної підтримки. Цей відділ повинен постійно відстежувати і аналізувати процеси, що відбуваються як усередині підприємства, так і за його межами.

Прогрес у розвитку інформаційних технологій стимулював розвиток всіх сфер ділових відносин, де підприємницька діяльність стала все більше розвиватися в бік конкурентних відносин. Це, в свою чергу, призвело до необхідності переглянути проблему розробки і використання систем економічної безпеки на підприємстві.

Перехід економіки до ринкових відносин вимагає від керівників підприємств не тільки розробки ринкової стратегії, але і безпеки, обов'язково включає спеціальні програми по захисту інтелектуальної власності та

економічної безпеки. Згідно актуальним на сьогоднішній день є вивчення та дотримання правил політики безпеки і плану захисту, управління засобами захисту, контроль правильності їх роботи, виявлення спроб та фактів порушень та вжиття заходів щодо їх нейтралізації, поліпшення фінансово-економічної безпеки на підприємстві.

Необхідність постійного дотримання економічної безпеки зумовлена об'єктивно доступною для кожного господарюючим суб'єктом завданням забезпечення стабільності функціонування та досягнення основних цілей своєї діяльності. Рівень фінансово-економічної безпеки підприємства залежить від того, наскільки ефективно менеджмент і фахівці зможуть уникнути можливих загроз і усунути шкідливі наслідки певних негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовища.

Цим пояснюється актуальність обраної теми написання дипломної роботи.

Мета і завдання дослідження. Метою дипломної роботи є вивчення теоретичних, методологічних і практичних основ для обґрунтування напрямків забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства в сучасних умовах економічної нестабільності умовах, її сучасною характеристикою, оцінкою та напрямками забезпечення її належного рівня.

Відповідно до поставленої мети в роботі були визначені наступні завдання:

- розглянути сутність, важливість фінансово-економічної безпеки підприємства та необхідність її забезпечення в умовах кризи;
- вивчити концепцію системи фінансової безпеки та її складових елементів;
- проаналізувати методи управління системою фінансової безпеки підприємства та її аналізу;
- дати загальну характеристику фінансово-економічної діяльності ТОВ «ВПК-Агро»;
- проаналізувати систему управління економічною безпекою на

підприємстві;

- розглянути джерела інформації для потреб управління фінансово-економічною безпекою в умовах кризи;
- проаналізувати оптимізацію фінансової та економічної безпеки в надзвичайних умовах кризи;
- запропонувати шляхи підвищення економічної безпеки підприємства;
- охарактеризувати антикризовий менеджмент ТОВ «ВПК-Агро».

Об'єктом дослідження є процес управління фінансово-економічною безпекою ТОВ «ВПК-Агро».

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти управління фінансово-економічною безпекою підприємства як здатність ефективно і стабільно здійснювати свою господарську діяльність в умовах кризи.

Методи дослідження. Дипломне дослідження проводилося на основі системного підходу та діалектичного методу пізнання економічних явищ, положень економічної теорії фінансової безпеки, сучасної теорії менеджменту. У дипломній роботі використані методи графічного відображення функціональних залежностей і схематичного подання аналізованих категорій.

Інформаційною базою дипломної роботи послужили законодавчі та нормативні та правові акти, навчальні посібники, підручники, матеріали науково-практичних конференцій, наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів з метою виявлення і систематизації питань економічної безпеки підприємства в сфері економіки кризи в цілому, а також проведення аналізу і реалізація конкретних пропозицій щодо ТОВ «ВПК-Агро».

Наукова новизна дослідження полягає в отриманні науково обґрунтованих результатів, які в сукупності дозволяють вирішити важливу задачу управління системою фінансової безпеки підприємства, зокрема:

покращено:

- методичні підходи до формування управління системою фінансової

безпеки підприємства з використанням комплексного підходу;

- показники оцінки стану системи фінансової безпеки підприємств на основі розрахунку інтегрального фінансового стану підприємства, методи оптимізації функціональної складової управління системою фінансової безпеки підприємства; порядок застосування фінансового контролінгу для підвищення ефективності управління системою фінансової безпеки підприємства;

отримали подальший розвиток:

- визначення концепції управління фінансово-економічною безпекою, пошук нових методів оптимізації механізму управління системою фінансової безпеки підприємства, орієнтованих на підвищення конкурентоспроможності продукції;

- розробка ефективних методів оцінки стану управління системою фінансової безпеки підприємства в умовах економічної невизначеності.

Апробація результатів роботи проводилась на: міжнародній науково-практичній конференції «Забезпечення сталого розвитку аграрного сектора економіки: проблеми, пріоритети, перспективи» (Дніпро, ДДАЕУ, 2020 р).

Публікації. За результатами підготовки випускної магістерської роботи опублікована 1 наукова робота, з них 1 стаття у колективній монографії та 1 теза за матеріалами конференції.

Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків і пропозицій, списку використаної літератури з 71 найменування, містить 5 таблиць, 10 рисунків, 7 додатків. Основний зміст дипломної роботи викладено на 88 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність, значення фінансово-економічної безпеки підприємства та необхідність її забезпечення в сучасних умовах економічної нестабільності

Одна з головних завдань будь-якої економічної системи - забезпечити її ефективну і стабільну роботу. В сучасних висококонкурентних умовах економічної нестабільності питання стабільного, некризового розвитку стають все більш актуальними.

Тому питання забезпечення безпеки країни і її окремих складових в сучасних умовах економічної нестабільності стає вельми актуальним.

До недавнього часу думка вчених загострювало увагу виключно на економічній безпеці, але тепер все більше і більше вчених вказують на необхідність створення фінансово-економічної безпеки як окремої складової системи економічної безпеки, яка повинна відповідати за безпеку держави. сфера фінансових відносин.

Сутність управління системою фінансово-економічної безпеки вивчалася багатьма українськими та зарубіжними вченими, такими як: О. Барановський [4], М. Єрмошенко [22], М. Камлик [29], І. В. Чібісова [65], О.Гетьман [12], О. Грунін, С. Ілляшенко, Г. Клейнер, В. Нусінов, Є.Олейников, Г. Пастернак-Таранушенко, С. Покропивний, А. Турило.

За словами Яременка С.М.: «Питання фінансово-економічної безпеки носять системний характер, оскільки вони також пов'язані між собою між різними країнами, регіонами, суб'єктами господарювання, економікою, фінансовою політикою тощо» [71].

Бланк І.А. стверджує, що «об'єктом безпеки є все, на що спрямовані зусилля на забезпечення фінансово-економічної безпеки, а саме: різні сфери економіки, її показники, фінансові ресурси і таке інше)» [7].

Також Бланк І.А. визначає, що «суб'єктом фінансово-економічної

безпеки економіки є ті співробітники, відомства, служби, органи, відомства, які безпосередньо беруть участь в забезпеченні фінансово-економічної безпеки» [7].

Подольчак Н.Ю. вважає, що «економічна безпека означає якісну характеристику економічної безпеки, яка визначає її здатність підтримувати ефективні умови для функціонування системи, розвитку в рамках завдань, поставлених перед системою, а в разі виникнення різних загроз система буде опиратися їм і зможе відновити своє функціонування» [52].

За словами А.І. Судакової: «Економічна безпека має кілька рівнів, а саме:

- міжнародна (глобальний, регіональний);
- національна (держава, галузь, регіон, суспільство);
- приватна (підприємства, господарства, фізичні особи)»[59].

Провідне місце в системі економічної безпеки держави займає економічна безпека суб'єктів, оскільки вони є первинним елементом, що забезпечує життєво важливі потреби населення і ресурси для його розвитку. На думку Т.А. Городне: «Економічна безпека підприємства - це здатність підприємства реалізовувати свою стратегію і досягати своєї мети в умовах невизначеності» [16].

І. П. Мойсеєнко виділяє «сім функціональних елементів економічної безпеки фірми: фінансову, інтелектуальну і кадрову складові, а також технічну і технологічну, політико-правову, екологічну, інформаційну та силову складові (рис. 1.1). Визначальною і домінуючою складовою, на думку автора, є економічна безпека економіки, забезпечення якої слід приділяти особливу увагу фінансової складової» [42].

Важливість такої складової не залежить від галузевої специфіки економіки, а обґрунтовується, насамперед, самою сутністю підприємства, тобто його господарською діяльністю, спрямованою на отримання максимального прибутку або підприємницького доходу. Крім того, саме фінансові результати і фінансово-економічний стан підприємства

характеризуються її здатністю адаптуватися до змін зовнішнього середовища, а також адаптуватися до існуючого ринкового механізму.

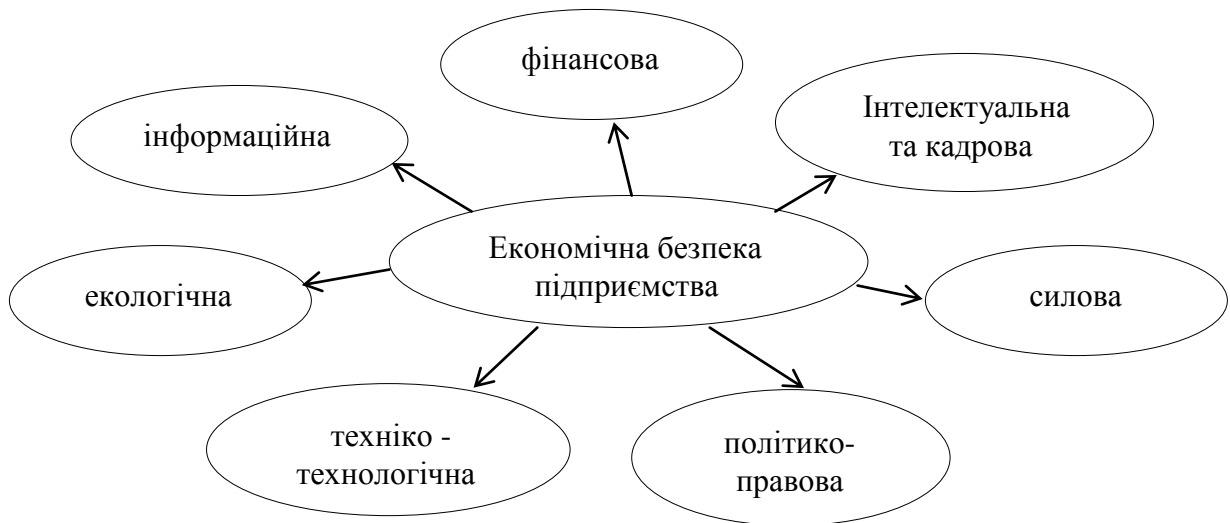

Рис. 1.1. Функціональні складові економічної безпеки підприємства

Орлик О.В. визначає «такі основні підходи до концепції фінансово-економічної безпеки господарюючих суб'єктів. Більшість вчених дотримуються лінії, заснованої на визначенні фінансової безпеки країни, відносять її тільки до макрорівня» [48].

«Суть категорії «фінансова безпека підприємства» можна трактувати по-різному:

1) ступінь захисту фінансових інтересів підприємства на всіх рівнях фінансових відносин;

2) стан фінансової, грошової, валютної, банківської, бюджетної, податкової, інвестиційної, митно-тарифної і фондової систем, що характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатність запобігати зовнішню фінансову експансію, забезпечувати ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання ;

3) створення таких умов для функціонування підприємства, при яких зводиться до мінімуму можливість зловживання фінансовими, економічними та інформаційними ресурсами підприємства» [1].

Узагальнюючи думки провідних економістів щодо визначення поняття «економічна безпека підприємства», можна виділити наступні основні групи, в залежності від змісту і істотних ознак:

- «стан ефективного використання ресурсів для запобігання загрозам і створення умов для стабільного функціонування його основних елементів;
- стан захищеності підприємства від активних і пасивних загроз і небезпек;
- стан виробничої системи, що забезпечує запобігання або зниження впливу загроз стабільності функціонування і розвитку підприємства;
- наявність конкурентних переваг;
- стан економічного розвитку, що забезпечує незалежність, стабільність, здатність підприємства розвиватися в дестабілізуючих умовах;
- стан захищеності інтересів підприємства від реально і потенційних джерел небезпеки або економічних загроз» [10].

Таким чином, представлені підходи до визначення економічної безпеки підприємства свідчать про те, що вони засновані на використанні таких управлінських, економічних і фінансових понять, як: ефективність, результативність, доступність ресурсів, захист від загроз і небезпек зовнішнього і внутрішнього середовища, досягнення мети, економічні і фінансові інтереси, економічний і фінансовий розвиток.

Однак в більшості визначень не враховуються основні показники фінансово-господарської діяльності підприємства, зокрема: рівень захищеності, ефективність формування, розподілу і використання фінансових ресурсів підприємства.

Наявність різномірної системи фінансових відносин призводить до необхідності обґрунтування системи захисту відповідних фінансових інтересів від реальних і потенційних загроз внутрішнього і зовнішнього характеру і знаходить своє відображення в підходах до визначення поняття «фінансова безпека підприємства». Слід зазначити, що вчені, які проводять дослідження в області фінансової безпеки підприємства, виділяють статичні,

ресурсні, функціональні і комплексні ознаки в трактуванні поняття «фінансова безпека підприємства».

Домінуючим підходом є використання статичного підходу, згідно з яким фінансова безпека підприємства розглядається з позиції рівня і стану фінансових ресурсів і кількісно відбивається через набір відповідних фінансових параметрів.

При розгляді фінансової безпеки підприємства на функціональній основі приймаються до уваги стратегічні принципи захисту фінансових інтересів.

Фінансово-економічна безпека підприємства - це досить складна система, що має певний набір внутрішніх характеристик, спрямованих на забезпечення ефективного використання матеріальних, трудових, інформаційних і фінансових ресурсів.

Існують наступні критерії визначення фінансово-економічної безпеки підприємства: функціональні, статичні та ресурсні (рис. 1.2.).

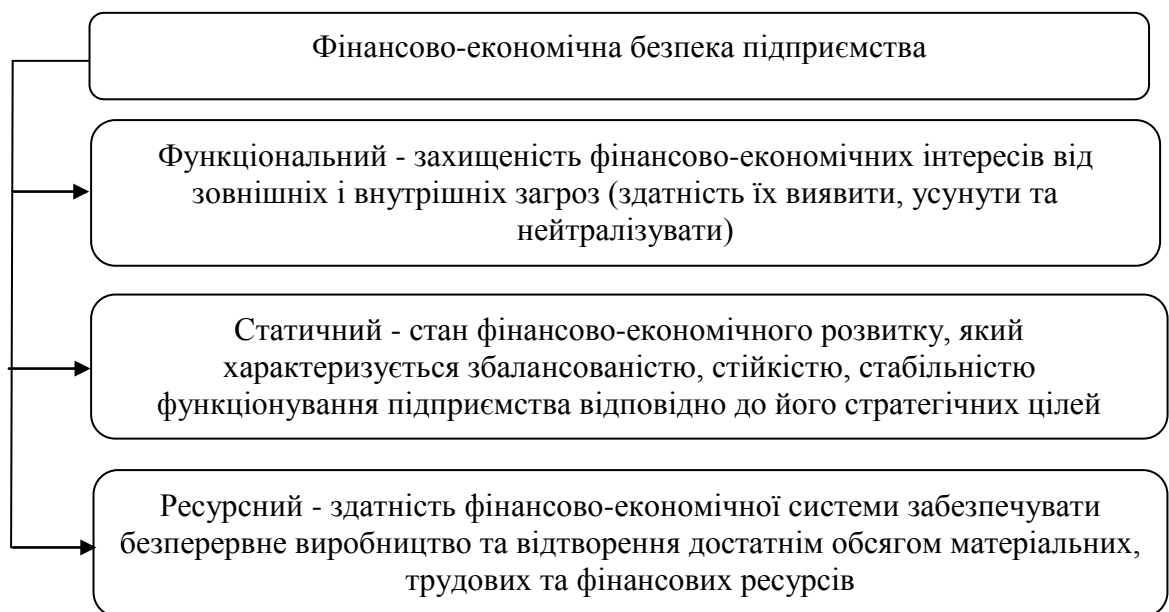

Рис. 1.2. Підходи до визначення сутності поняття фінансово-економічної безпеки підприємства [10]

Горячева К.С. стверджує, що «фінансово-економічна криза негативно позначається на потенціалі підприємств. Перед фірмами стоїть актуальне

завдання внутрішньої самооцінки і прогнозування свого стану з точки зору виконання властивих їм виробничих функцій, вжиття заходів щодо захисту цих функцій, тобто забезпечення економічної безпеки виробництва від різних проявів зовнішнього і внутрішнього походження, що впливають на потенціал підприємства, створення системи моніторингу показників безпеки, обґрунтування і встановлення їх порогових значень, вживання заходів з протидії загрозам. Забезпечення економічної безпеки підприємств має бути безперервним, цілеспрямованим процесом, вимога: постійне прогнозування можливих загроз; обґрунтування і впровадження ефективних форм і методів створення, вдосконалення та розвитку системи економічної безпеки підприємств; постійний моніторинг і управління системою безпеки; комплексне, ефективне використання наявних засобів захисту всіх елементів виробничо-економічної системи.

Фінансово-економічна безпека підприємства - це така фінансово-економічна ситуація, яка сприяє забезпеченню захисту його фінансово-економічних інтересів від негативних факторів внутрішнього і зовнішнього середовища і створення необхідних фінансово-економічних умов для безперервної успішної роботи. і сталий розвиток підприємства» [17].

Метою забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства є досягнення високої ефективності і стабільності його функціонування і створення передумов для подальшого розвитку шляхом своєчасного виявлення та запобігання зовнішнім і внутрішнім небезпек і загроз.

Слід зазначити, що фінансово-економічна безпека підприємства - це динамічна характеристика, яка змінюється під впливом факторів і загроз внутрішнього і зовнішнього середовища.

Таким чином, фінансово-економічна безпека є однією з важливих характеристик забезпечення захисту діяльності підприємства від впливу негативних факторів зовнішнього і внутрішнього ситуації і відображає рівень ефективності та стійкості підприємства в поточному і довгостроковій перспективі.

1.2. Поняття системи фінансово-економічної безпеки і її складові елементи

В сучасних умовах особливу увагу і актуальність набуває вивчення економічної сутності поняття «фінансова безпека» та визначення класифікаційних ознак фінансової безпеки підприємств.

Саме поняття «фінансова безпека» являє собою досить складну категорію, що обумовлює існування різних підходів до змісту системи фінансової безпеки.

Відсутність єдиного науково обґрунтованого і офіційно затвердженого підходу до визначення поняття «фінансова безпека» обумовлює необхідність вироблення найбільш оптимального визначення цього поняття.

Серед складних системних і складних економічних категорій велике значення має фінансово-економічна безпека підприємства. «Економічна безпека - це найбільш повна характеристика здатності економічного агента до життєздатності і передумов розвитку, динамічної економічної стабільності і конкурентоспроможності. Про фінансову безпеку свідчить надійність, і ефективність політики формування, використання і розвитку другого за значимістю (після роботи) фактора виробництва - капіталу, який виступає, таким чином, як найважливіша функціональна складова економічної безпеки». Однак відомо, що згідно з найбільш поширеною і вже певною мірою сталого ресурсно-функціонального підходу як стан, так і рівень економічної безпеки підприємства визначаються не тільки фінансової, а й іншими функціональними складовими - інтелектуальної, і персонал, технічний і технологічний, продукт, інформація та ін. Тому бажано порівняти наукові думки вчених, в майбутньому це допоможе уникнути непорозумінь по суті фінансової безпеки.

Таким чином, автори Т. Кузенко, В. Прохорова, Н. Сабліна: «визначають фінансову безпеку як стан найбільш ефективного використання інформації, фінансових показників, ліквідності і платоспроможності,

рентабельності капіталу, що знаходиться в межах їх граничних значень» [20].

Бланк І.А. визначає: «фінансову безпеку як кількісно і якісно певний рівень фінансового стану підприємства, забезпечує стабільний захист його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від виявлених реальних і потенційних загроз внутрішнього і зовнішнього характеру, параметри яких визначаються на основі своєї фінансової філософії і створюють необхідні передумови для фінансової підтримки її стійкого зростання в поточному і перспективному періоді» [7].

Під фінансовою безпекою Васильців Т.В., Волошин, А.Г. Бойкевич розуміють: «здатність підприємства самостійно розробляти і реалізовувати фінансову стратегію відповідно до цілей корпоративної стратегії, в невизначеною і конкурентному середовищі» [9].

Горячева К.С. стверджує, що «фінансова безпека - це такий фінансовий стан, що характеризується, по-перше, збалансованістю і якістю всієї сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, що використовуються підприємством, по-друге, стійкістю до зовнішніх і внутрішніх загроз, і, по-третє, здатністю фінансова система підприємства для забезпечення реалізації його фінансових інтересів, цілей і завдань при наявності достатнього обсягу фінансових ресурсів, по-четверте, для забезпечення розвитку всієї фінансової системи» [17].

Папехін Р.С. визначає: «фінансову безпеку як здатність підприємства самостійно розробляти і реалізовувати фінансову стратегію відповідно до цілей загальної корпоративної стратегії в невизначеною і конкурентному середовищі» [51].

На думку Реверчук Н.І.: «фінансова безпека - це захист від можливих фінансових втрат і запобігання банкрутства підприємства, досягнення найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів» [55].

Таким чином, фінансова безпека - це здатність підприємства запобігати і нейтралізувати можливі загрози, пов'язані з погіршенням свого фінансового стану.

Отже, спираючись на визначення фінансової безпеки підприємства, запропоноване вченими, можна виділити його характерні риси: забезпечує рівноважний і стабільний фінансовий стан; сприяє ефективній діяльності господарюючого суб'єкта; дозволяє на ранньому етапі виявити проблемні місця в діяльності організації; нейтралізує кризу і запобігає банкрутство.

Основними завданнями фінансової безпеки підприємства є:

- забезпечення рівноважного і стабільного фінансового стану;
- ефективне використання наявних ресурсів;
- забезпечення високої ефективності господарської діяльності;
- виявлення загроз і ризиків і мінімізація їх впливу на ранніх етапах;
- запобігання занепаду підприємства та його банкрутства.

Відповідно до визначеного переліку ключових завдань, основна мета фінансової безпеки підприємства - протистояти ризикам і загрозам, забезпечувати стабільність і максимально ефективно функціонування підприємства.

У свою чергу фінансово-економічна безпека підприємства як багатопланове і складне поняття характеризується значною складністю системи внутрішніх і зовнішніх фінансово-економічних відносин, що відбивається в кількості її типів (таблиця 1.1).

Об'єктами захисту є: економічна і фінансова безпека.

За видами діяльності розрізняють підприємства; операційна, інвестиційна, фінансова безпека.

Таким чином, фінансово-економічна безпека є однією з важливих характеристик забезпечення захисту діяльності підприємства від впливу негативних факторів зовнішнього і внутрішнього ситуації і відображає рівень ефективності та стійкості підприємства в поточному і довгостроковій перспективі.

Складовими економічної безпеки є:

- «матеріали і сировина, що відображають можливість безперервного процесу виробництва і реалізації продукції, товарів, робіт, послуг і поставки

сировини, комплектуючих і матеріалів належної якості;

Таблиця 1.1

Складові фінансово-економічної безпеки підприємства

Критерій	Вид	Елемент
За об'єктами захисту	економічна безпека	матеріально-сировинна; техніко-технологічна; кадрова; інформаційна; зовнішньоекономічна; ринкова
	фінансова безпека	бюджетна; банківська; страхова; інвестиційна; фондова; грошово-кредитна; валютна
За видами діяльності підприємства	операційна	пов'язана із здійснення основної та іншої операційної діяльності з виробництва та реалізації продукції, товарів, робіт, послуг
	інвестиційна	пов'язана із реалізацією інноваційної та інвестиційної політики підприємства (купівля-продаж необоротних активів, створення та продаж дочірніх підприємств, тощо)
	фінансова	пов'язана із емісією цінних паперів та залученням і поверненням кредитів

- техніко-технологічна, яка показує наявність на підприємстві необхідної матеріально-технічної бази, використання нових прогресивних технологій (характеризується показниками руху і ефективності використання основних і оборотних коштів);

- кадри, що характеризують наявність і забезпеченість підприємства трудовими ресурсами (показує показники наявності, достатності та рівня руху трудових ресурсів)

- інформаційна, що означає захист від посягань на комерційну таємницю підприємства, об'єктів його інтелектуальної власності, дотримання конфіденційності інформації співробітниками підприємства;

- зовнішньоекономічна, заснована на взаємодії підприємства із зовнішніми контрагентами при здійсненні експортно-імпортних операцій;

- ринок, який показує можливість захисту від зовнішніх і внутрішніх загроз ринкового становища підприємства: недобросовісна конкуренція, імідж компанії, торгової марки і будь-які дії, які можуть привести до зменшення частки компанії на ринку».

В цілому фінансова безпека характеризує надання достатньої кількості фінансових ресурсів, необхідних для здійснення простого і розширеного відтворення і виконання фінансових зобов'язань, і передбачає захист від зовнішніх і внутрішніх загроз для підтримки фінансово-економічних інтересів підприємства.

Фінансова безпека підприємства поділяється на:

- «бюджетний, що охоплює взаємовідносини підприємства з бюджетами різного рівня по сплаті податків, зборів та обов'язкових платежів, здійснення бюджетного фінансування, отримання податкового кредиту, відшкодування податку на додану вартість тощо;

- банківська справа - направлено на взаємини підприємства з банками по організації кредитно-депозитних операцій, відкриття поточних рахунків, здійснення безготівкових розрахунків тощо;

- страхування, що полягає в організації взаємин підприємства зі страховими компаніями в частині захисту його майнових, фінансових або ділових інтересів;

- інвестування, що показує можливість залучення, інвестування та використання інвестиційних ресурсів у розвиток підприємства;

- акція, яка характеризує ринкову привабливість цінних паперів компанії, можливість виходу на фінансовий ринок з метою інвестування в фінансові активи;

- грошова - про дотримання розрахунково-платіжної і кредитної дисципліни на підприємстві;

- валюта, що показує безпеку валютних операцій при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності підприємства».

Таким чином, фінансово-економічна безпека є однією з важливих

характеристик забезпечення захисту діяльності підприємства від впливу негативних факторів зовнішнього і внутрішнього ситуації і відображає рівень ефективності та стійкості підприємства в поточному і довгостроковій перспективі.

Складові механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства можна розглянути на рис. 1.3.

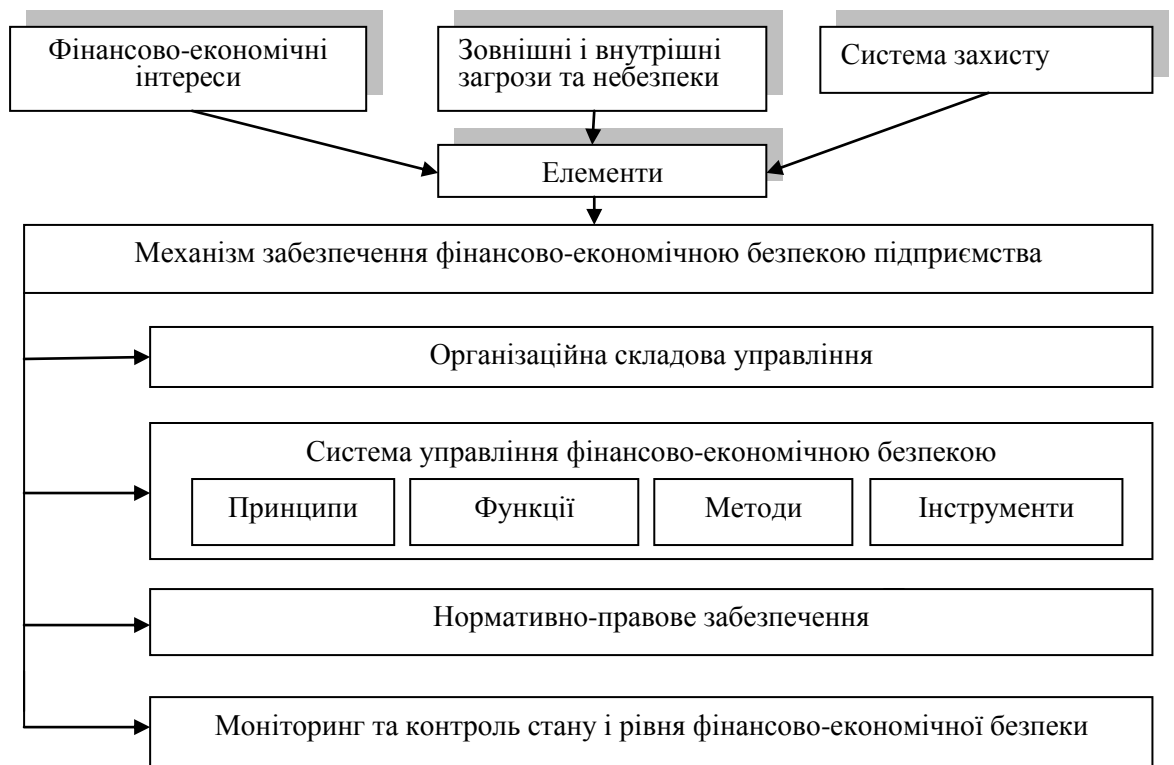

Рис: 1.3. Складові механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства [19]

Процес забезпечення фінансової безпеки підприємства можна розглядати як процес запобігання всіх звичайних сук, а також як можливість відмовитися від негативних дій через різних аспектів фінансового і державного підприємництва.

Крім того, фінансова безпека підприємства - це багатогранна і складна економічна категорія, яку можна охарактеризувати з різних сторін. Видимість єдиної точки призначена для розуміння «фінансової безпеки підприємства», оскільки вона буде інформувати всі існуючі, щоб було більш актуальним триматися подалі від цього харчування.

1.3. Управління та аналіз системи фінансово-економічної безпеки

У сучасних умовах економічної нестабільності основною метою побудови і функціонування системи економічної безпеки підприємства є захист внутрішніх і зовнішніх загроз.

Одним з основних чинників організації фінансового забезпечення підприємства є організація управління ними. Відповідно до цього під управлінням системою фінансової безпеки підприємства розуміється свідомий цілеспрямований вплив з боку суб'єктів управління підприємством і його системою безпеки на суб'єктів безпеки, яке здійснюється з метою спрямування їх дій на зниження рівня загроз і ризиків, а також запобіганню небажанам результатам фінансової діяльності.

«Управління фінансовою безпекою підприємства - це система принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням захисту його пріоритетних фінансових інтересів від зовнішніх і внутрішніх загроз».

Методи управління фінансово-економічною безпекою підприємства (рис. 1.4) [25].

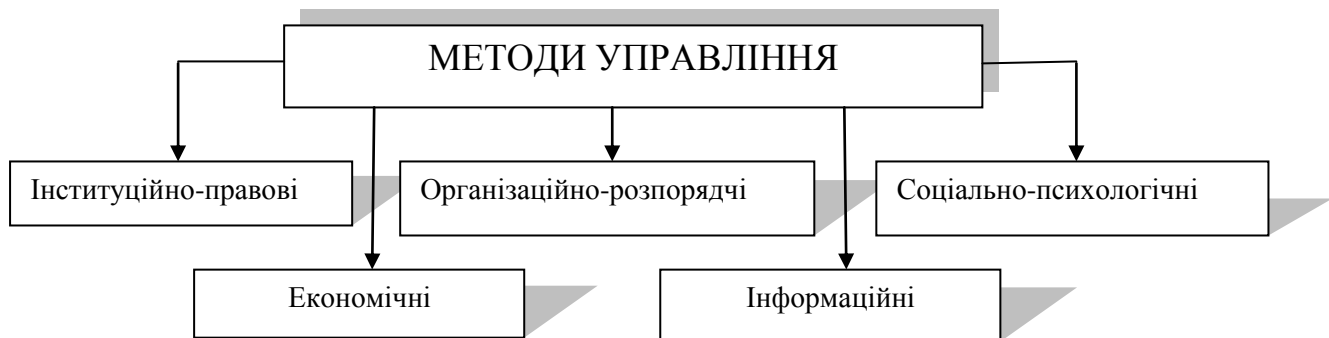

Рис. 1.4. Методи управління фінансово-економічною безпекою підприємства

Організаційно-адміністративні (адміністративні) методи передбачають прямий вплив на об'єкт управління на основі використання адміністративної

влади і примусу (накази, інструкції, правила і тощо) і створюють передумови для використання економічних методів.

Економічні методи характеризуються непрямим впливом на об'єкт управління через його економічні інтереси і створюють матеріальну мотивацію для осіб, відповідальних за стан (рівень) фінансово-економічної безпеки підприємства.

Соціально-психологічні методи доповнюють організаційні, адміністративні та економічні методи, засновані на законах функціонування психіки людини, і впливають на мотиви соціальної поведінки людини.

Інструментами інституційно-правових методів є: створення відділу економічної безпеки і впровадження його в організаційну структуру управління підприємством; поділ сектора економічної безпеки всередині юридичного відділу.

Інформаційні методи передбачають створення механізму оперативного реагування на загрози інформаційної безпеки і поширення негативної інформації про підприємство.

Керівництво кожного підприємства повинно сформувати власну стратегію забезпечення економічної безпеки, яка буде спрямована на запобігання та подолання усіх загроз реалізації фінансових інтересів підприємства за рахунок комплексного застосування всіх п'яти груп методів управлінського впливу.

Беручи до уваги сучасну національну ситуацію, яка характеризується високим рівнем фінансово-економічної нестабільності, до речі, застосування таких заходів, як:

- «формування фондів економічного стимулювання;
- формування сприятливого морально-психологічного клімату в колективі;
- розробка системи правил і режимів безпеки;
- використання гнучких моделей оплати праці;
- створення інструкцій щодо матеріальної відповідальності і захисту

комерційної таємниці;

- використання сучасних технологій захисту інформації (систем кодування і шифрування)» [31].

Механізм управління економічною безпекою підприємства повинен бути заснований на умовах прозорості, своєчасності та обґрунтованості.

Функціонування управління системою фінансової безпеки підприємства передбачає постійну взаємодію функцій управління: лідерство, організація, планування, мотивація, аналіз і контроль в процесі прийняття оптимальних управлінських рішень керівництвом і структурними підрозділами. Відзначимо, що вершиною управління системою фінансової безпеки підприємства є використання сучасних методів фінансового планування і контролю - бюджетування.

Сьогодні кожне підприємство повинно чітко орієнтуватися в складних умовах ринкових відносин, правильно оцінювати виробничий та економічний потенціал, стратегію подальшого розвитку, володіти методологією управління системою фінансової безпеки з метою забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості.

Прямий зв'язок між фінансовою безпекою підприємства і його забезпеченістю фінансовими ресурсами складається з: власного основного капіталу; власний оборотний капітал; кредити і позики; інвестиції; пряме фінансування з бюджету.

Джерела інформації про безпеку підприємства дозволяють: встановити постійний моніторинг стану фінансової безпеки підприємства; оцінити рівень фінансової безпеки; проаналізувати і визначити фактори впливу на ту чи іншу стан фінансової безпеки. На ці індикатори заснований процес управління фінансовою безпекою.

Організаційно-економічне забезпечення управління системою фінансової безпеки підприємства включає систему внутрішнього нормативного регулювання фінансової безпеки підприємства, яка являє собою формальний збір правил, положень, інструкцій, розпорядчих

документів для окремих структурних підрозділів і для підприємства в цілому, для окремих сегментів діяльності та інших об'єктів безпеки. Ця система повинна забезпечувати єдність методологічних, організаційних, економічних та методичних підходів при реалізації функцій управління фінансовою безпекою.

Сьогодні існує два підходи до оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства, а саме:

- 1) «індикаторний підхід;
- 2) ресурсно-функціональний підхід.

Індикаторний підхід заснований на визначенні показників, порогових значень показників, що характеризують платоспроможність і фінансову стійкість підприємства, що відповідають певному рівню його фінансової безпеки».

Показниками фінансової безпеки підприємства є порогові значення наступних показників: коефіцієнт покриття, коефіцієнт автономії, рівень фінансового левериджу (коефіцієнт за боргованості), коефіцієнт виплати відсотків, рентабельність активів, рентабельність власного капіталу, середньозважена вартість капіталу, показник розвитку підприємства, показники диверсифікації, темпи зростання прибутку, обсяг продажів, активи, співвідношення оборотності дебіторської та кредиторської боргованості.

«Ресурсно-функціональний підхід виходить з необхідності забезпечення основних функціональних цілей економічної безпеки, до яких відносяться:

- забезпечення високої ефективності підприємства, його фінансової стійкості і незалежності;
- забезпечення технологічної незалежності підприємства і досягнення високої конкурентоспроможності його технологічного потенціалу;
- забезпечення високої ефективності управлінської діяльності на всіх рівнях управління підприємством;

- високий рівень кваліфікації персоналу підприємства і його інтелектуального потенціалу;

- забезпечення безпеки персоналу підприємства, його капіталу, майна і комерційних інтересів» [24].

Завора Т.М. визначає: «Алгоритм оцінки стану економічної безпеки підприємства при застосуванні ресурсно-функціонального підходу складається з набору системних етапів:

1) визначення переліку загроз для кожної функціональної складової економічної безпеки підприємства;

2) оцінка доцільності і вартості заходів, пов'язаних з нанесенням шкоди;

3) оцінка ефективності зосередження ефективності заходів щодо запобігання збиткам;

4) визначення приватних функціональних критеріїв рівня окремих складових економічної безпеки підприємства;

5) визначення причин і винуватців недостатню ефективність заходів, що вживаються для запобігання втрат по кожній функціональній складовій;

6) встановлення значущості впливу приватних функціональних критеріїв в сукупному критерії економічної безпеки підприємства;

7) визначення сукупного критерію економічної безпеки підприємства;

8) розробка заходів по усуненню негативного впливу існуючих загроз та запобігання їм у майбутньому для кожної складової економічної безпеки підприємства;

9) оцінка вартості запропонованих заходів і встановлення відповідальних осіб за їх реалізацію» [25].

Розробка методології управління системою фінансово-економічної безпеки підприємства, визначення її основних показників і інструментів підтримки, створення стратегії фінансово-економічної безпеки і виконання всіх вимог цієї стратегії дозволить підприємству уникнути збитків від негативних впливів. на його збереження в різних аспектах фінансово-

господарської діяльності, а також забезпечить контроль та балансування доходів і витрат.

Встановлено, що підтримка фінансово-економічної безпеки підприємства можлива тільки при наявності на підприємстві ефективного механізму її забезпечення і управління. У науковому дослідженні обґрунтовано механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства, що сприятиме досягненню належного рівня фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання, своєчасного виявлення та розробці заходів щодо нейтралізації зовнішніх і внутрішніх загрози, і забезпечити стабільне ефективне функціонування вітчизняних підприємств в кризових умовах економічного розвитку.

Висновки до першого розділу

Суть фінансово-економічної безпеки в умовах кризи полягає в наявності такого фінансового стану, яке характеризується: збалансованістю і якістю фінансових інструментів, технологій і послуг; стійкістю до погроз; здатністю підприємства забезпечити реалізацію фінансових інтересів, а також місії і цілей при наявності достатніх фінансових ресурсів; зосередитися на ефективному та сталому розвитку.

Фінансово-економічна безпека характеризує надання достатньої кількості фінансових ресурсів, необхідних для здійснення простого і розширеного відтворення і виконання фінансових зобов'язань, і передбачає захист від зовнішніх і внутрішніх загроз для підтримки фінансово-економічних інтересів підприємства.

Фінансова безпека - це стан фінансової системи, в якому підприємство:

- 1) перебуває у фінансовій рівновазі і забезпечує стабільність, платоспроможність і ліквідність в довгостроковій перспективі;
- 2) задовольняє власні потреби в фінансових ресурсах для стійкого

розширеного відтворення;

- 3) забезпечує оптимальну фінансову незалежність,
- 4) здатний протистояти існуючим або новим небезпекам і загрозам, які прагнуть завдати йому фінансові збитки, змінити структуру капіталу, примусово провести ліквідацію підприємства;
- 5) забезпечує достатню гнучкість в прийнятті фінансових рішень;
- 6) забезпечує захист фінансових інтересів власника, керівництва, кадрів.

Таким чином, в результаті вивчення сутності економічної безпеки підприємства можна зробити висновок, що вона призначена для створення умов для ефективної роботи підприємства і, як наслідок, досягнення бізнес-цілей в умовах конкуренції і економічної ризик за рахунок своєчасного виявлення та усунення різних небезпек і загроз.

Основною метою забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства можна вважати досягнення максимальної стабільності його функціонування і створення умов для подальшого фінансово-економічного розвитку за рахунок запобігання внутрішніх і зовнішніх загроз.

Процес управління системою фінансово-економічної безпеки підприємства забезпечує мінімізацію ризиків, що виникають в процесі його діяльності.

Забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства вимагає створення власної системи фінансово-економічної безпеки.

Фінансово-економічна безпека досягається за рахунок реалізації єдиної узгодженої, збалансованої, скоординованої системи заходів, адекватних внутрішнім та зовнішнім загрозам.

Без створення єдиної системи фінансово-економічної безпеки підприємства неможливо подолати кризу, стабілізувати економічну ситуацію і створити ефективні механізми соціального захисту населення.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СИСТЕМИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ВПК-АГРО»

2.1. Загальна характеристика фінансово-господарської діяльності ТОВ «ВПК-Агро»

Товариство з обмеженою відповідальністю «ВПК-Агро» (далі ТОВ «ВПК-Агро») створено 13 березня 2006 року та здійснює свою діяльність відповідно до Статуту. Компанія має поточні та інші рахунки в банківських установах, печатку і штамп зі своїм найменуванням.

ТОВ «ВПК-Агро» знаходиться в с. Вишневе, Магдалинівський район, Дніпропетровська область. Відстань від міста Дніпро - 104 км.

Основними видами діяльності, якими займається господарство, є рослинництво (виробництво кукурудзи, зернових і зернобобових культур, соняшнику, озимої пшениці та інших зернових культур).

ТОВ «ВПК-Агро» - комерційна організація, мета якої - отримання прибутку.

Аналіз фінансового стану економіки починається з вивчення складу і динаміки майна за даними балансу і звіту про фінансові результати (таблиця 2.1). Оборотні і необоротні активи розміщуються відповідно до їх складу.

Розглянемо основні показники оцінки майна ТОВ «ВПК-Агро», які наведені в додатку А.

З представленої оцінки балансового активу видно, що загальна вартість майна підприємства збільшилася в звітному році в порівнянні з 2015 роком на 3 523 тис. Приріст майна компанії в 2019 році можна охарактеризувати як позитивне явище, оскільки зростання відбулося за рахунок збільшення власних коштів, а точніше за рахунок збільшення прибутку компанії. Зростання валюти балансу може свідчити про розширення економічної діяльності підприємства. Збільшення залишку грошових коштів пов'язано зі

збільшенням оборотних активів на 76,93%, а необоротних - на 30,09%. Підприємство має «просту» структуру активів, оскільки на частку основних засобів припадає менше 40% від загальної суми активів. Це свідчить про мобільність активів підприємства.

До кінця 2019 року доля основних фондів погіршується, що свідчить про прискорення їх оборотності. За останні п'ять років запаси на підприємстві збільшилися на 11,29%, що може свідчити, з одного боку, про те, що підприємство намагається підвищити свою стійкість, але також може вказувати на те, що частина оборотних коштів не використовувалася в виробництво. Також за останні п'ять років істотно зменшилася поточна дебіторська заборгованість, а саме на 39,67%. Найбільшу частку в оборотних активах становлять оборотні активи, які складають 53,87%.

Аналізуючи сукупний капітал ТОВ «ВПК-Агро», можна зробити висновок, що сукупний капітал компанії на кінець 2019 року склав 10 318,0 тис. грн., що на 3523 тис. більше, ніж у 2015 році, тобто збільшився на 51,85%. Збільшення капіталу відбулося за рахунок додаткових внесків засновників до статутного капіталу. Значне зниження зобов'язань в 2015 році свідчить про фінансову стійкість підприємства.

Збільшення джерел формування майна підприємства відбулося за рахунок збільшення власного капіталу в 2019 році на 2,560 тис.грн. у порівнянні з минулим роком значне зростання зобов'язань в 2018 р на 953 тис. грн., відсутність довгострокових зобов'язань за останні п'ять років.

В результаті аналізу виявлено зниження кредиторської заборгованості в 2019 році, що свідчить про своєчасне погашення банківських кредитів і позик. А це, в свою чергу, свідчить про фінансову стійкість підприємства. Так, за підсумками 2019 року кредиторська заборгованість сягнула понад найнижчого значення, ніж в попередньому році.

Таким чином, в період з 2015 по 2019 рік ми відзначаємо такі зміни в структурі капіталу, а саме поліпшення структури капіталу, про що свідчить, перш за все, використання кредиторської заборгованості для фінансування

поточної діяльності підприємства, і, відповідно, компанія вимагає значної фінансової стійкості.

Виробничо-господарська діяльність та фінансовий стан підприємства багато в чому залежить від наявних основних фондів і їх використання. Продуктивність праці, а значить, і результати діяльності підприємства залежать від забезпеченості основними фондами та їх раціонального використання.

Розглянемо оцінку руху і функціонального стану основних середніх показників в ТОВ «ВПК-Агро» з використанням даних додатка Б.

Таким чином, даному додатку Б представлена інформація про те, що дане підприємство станом на 2019 рік заробляє основні засоби на суму 7281 тис. грн. За останні п'ять років вони практично не змінилися, а в порівнянні з 2015 роком збільшилися на 2 774 тисячі. Також можна зробити висновок про зростання корисності основних фондів компанії за підсумками 2018 року по порівнянні з попередніми роками. Так, згідно з аналізом, термін амортизації основних засобів до кінця 2019 року, значно збільшився і склав 2876 тис. грн, що становить 1784 тис. грн. більше, ніж у 2015 році. Така наявність свідчить про реальну загрозу скорочення виробничих потужностей підприємств, якщо вони не завжди оновлювали свої основні фонди.

Для визначення фінансового результату компанії за звітний період необхідно порівняти прибуток звітного періоду і витрати, понесені для отримання цих доходів. Проаналізуємо дані про фінансові результати ТОВ «ВПК-Агро» в додатку В.

Відстежуємо, що протягом аналізованого періоду спостерігається тенденція до збільшення обсягів реалізації продукції на підприємстві, про що свідчить динаміка виручки від реалізації. Найбільша виручка від реалізації продукції припадає на позаминулий 2019 рік - 10640 тис. грн. Зокрема, за звітний рік він зріс на 5338 тис. грн. в порівнянні з 2015 роком. Збільшення вартості реалізованої продукції за п'ять років пов'язано зі збільшенням обсягів продажів і зниженням собівартості продукції.

В цілому роботу підприємства за 2015-2019 рр. можна оцінити позитивно, за результатами його ефективної діяльності він забезпечив прибутковість. У 2019 прибуток склав 882 тис.грн, що становить 738 тис.грн. більше, ніж роком раніше, і на 612 тис. грн. більше, ніж в перший рік дослідження.

Операційні витрати значно збільшилися протягом періоду дослідження. Так, в 2019 р. вони збільшилися на 931 тис. грн. в порівнянні з 2015 роком і по відношенню до попереднього року зменшилася на 14 тис.грн. Операційні витрати досягли мінімального значення в 2016 році.

Вивчення фінансового стану підприємства також має проводитися для визначення відповідності або невідповідності джерел формування запасів і витрат. Хоча в різному ступені можливий охоплення джерел. Фінансова стійкість підприємства характеризується системними фінансовими показниками. Вони розраховуються як співвідношення абсолютних показників активу і пасиву балансу. Досліджуємо дані і розрахунки фінансової стійкості ТОВ «ВПК-Агро» в додатку Д.

Для відображення частки оборотних коштів у власному капіталі використовуються коефіцієнти маневреності власних оборотних коштів. За даними додатка можна зробити висновок, що до кінця 2019 року він склав - 0,09, що говорить про те, що у компанії дуже мало фінансових можливостей для маневру. Коефіцієнт гнучкості власного капіталу на кінець 2019 року суттєво вище, ніж в порівнянні з 2015 роком, а саме - 2406. Це свідчить про незначну залежності підприємств від зовнішніх джерел фінансування.

Фінансовий стан підприємства можна оцінити як в короткостроковому, так і в довгостроковому плані. У короткостроковій перспективі критерієм оцінки фінансового стану підприємства є його ліквідність і платоспроможність, тобто можливість повноти і своєчасного погашення короткострокових зобов'язань.

Підприємство буде ліквідним, якщо його оборотні активи перевищують поточні зобов'язання. Підприємство може бути більш-менш ліквідним. Якщо

оборотний капітал компанії складається в основному із коштів і короткострокової дебіторської заборгованості, то таке підприємство вважається ліквідним, ніж те, в якому оборотний капітал складається в основному із запасів.

Слід зазначити, що платоспроможність і ліквідність мають різні економічні значення. Платоспроможність в загальних рисах характеризує достатність грошових коштів, а також їх еквівалентів для розрахунків за поточними зобов'язаннями підприємства. Показники ліквідності засновані на принципі відповідності частини поточних активів і короткострокових зобов'язань. Основною ознакою ліквідності є формальне перевищення (у вартісному вираженні) оборотних активів над короткостроковими зобов'язаннями.

Отже, згідно з додатком Е, ми можемо зробити висновок, що відбулися значні зміни ліквідності підприємства. Протягом 2015 - 2019 років коефіцієнт абсолютної ліквідності істотно змінився і став більше норми, що свідчить про достатній залишок грошових коштів, що є позитивним для підприємства, оскільки завдяки цьому воно може покривати свої поточні зобов'язання грошовими коштами та їх еквівалентами. Однак за підсумками 2018 роки ситуація з абсолютною ліквідністю знизилася щодо і нижче норми.

Коефіцієнт покриття (загальна ліквідність) за весь період дослідження істотно змінився і за підсумками 2019 року збільшився в порівнянні з 2015 роком на 66,64%, що слід оцінити позитивно. Це свідчить про достатню оцінку платоспроможності компанії, яка характеризується тим, що всі оборотні активи адекватно покривають поточні зобов'язання.

Проміжний коефіцієнт покриття на кінець 2019 року знизився в порівнянні з 2018 роком, але при цьому він був на 40,03% більше в порівнянні з 2017 роком, а коефіцієнт оборотності оборотних активів, навпаки, знизився на 0,2 в порівнянні з 2015 звітним роком.

Загальний коефіцієнт платоспроможності в 2019 році збільшився в порівнянні з 2015 роком і склав 27,3, що свідчить про те, що за підсумками

останнього року дослідження ситуація на підприємстві значно покращилася і воно здатне погашати зобов'язання за рахунок чистого поточного активи.

Коефіцієнт оборотності оборотних активів в 2019 році значно збільшився, а тривалість одного обороту оборотних активів зменшилася, що можна оцінити позитивно, в результаті прискорення оборотності ресурси вивільняються, коли ресурси, вкладені в активи, швидше перетворюються в реальні гроші і чим швидше оборотний капітал завершує оборот, тим краще і ефективніше вони використовуються.

Отже, можна зробити висновок, що зменшення оборотних коштів на підприємстві призвело до збільшення коефіцієнта оборотності, а зростання виручки позитивно вплинуло, забезпечивши збільшення коефіцієнта оборотності. Зростання продажів в 2019 році в порівнянні з 2015 роком. Збільшився на 4027 тис.грн. відбулося через інтенсивне використання оборотних коштів.

Підприємництво завжди здійснюється в певних економічних умовах і тому може бути успішним лише в тому випадку, якщо керівник підприємства здатний адекватно оцінити ці умови, визначити області можливих змін, адаптувати свій бізнес до цих умов і максимально використовувати можливості, вкладені в них.

Кожне підприємство вирішує, що виробляти, для кого виробляти і як виробляти. Розрахунок показників ділової активності підприємства дозволяє визначити місце і репутацію підприємства на фінансовому ринку, рівень ефективності використання фінансових ресурсів (Додаток Ж). Найбільш ефективно підприємство працювало в 2019 році, так як чиста виручка від реалізації продукції склала 8445,0 тис.грн. У 2015 році цей показник значно знизився, але за підсумками 2019 року збільшився на 4027 тис.грн. Це свідчить про збільшення виробництва на підприємстві.

Про високий рівень ділової активності підприємства свідчить, перш за все, прискорення оборотності капіталу підприємства, в 2019 році він склав 0,9, що на 0,22 більше в порівнянні з 2015 роком. Такі зміни говорять про

ефективність вкладення фінансових коштів. ресурси при формуванні активів. Звичайно, це пов'язано зі збільшенням виручки від продажів, ефективністю системи управління активами. У 2016-2017 рр. Коефіцієнт ротації власного капіталу був низьким, що стало прямим наслідком кризи, що виникла з компанією в попередні роки.

Таким чином, в 2019 році в порівнянні з попередніми роками рівень ділової активності підприємства дещо підвищився. Покращилися позиції ТОВ «ВПК-Агро» у відповідному сегменті ринку; він покращився в міру збільшення виробництва, виручки від продажів і зменшення тривалості обороту товарів і капіталу.

Як відомо, рейтинг - це індивідуальний числовий показник для оцінки будь-якого успіху людини в певному класифікаційному списку, узагальнений, синтезований показник, що охоплює різні характеристики оцінюваного предмета.

У більш широкому сенсі рейтинг можна розуміти як ієрархічну систему, в якій встановлюється якісне співвідношення переваг між об'єктами з певними принципами і визначається їх місце в ранжированном ряду.

Рейтинги використовуються для однозначної оцінки показників ефективності, надійності, стійкості бізнес-систем і визначення узагальненої порівняльної оцінки їх фінансового стану.

Проаналізувавши динаміку зміни інтегрального показника фінансового стану ТОВ «ВПК-Агро» за 2015-2019 рр. (Додаток 3), можна зробити висновок, що в фінансовому стані підприємства за підсумками 2019 року відбулися позитивні зміни. Інтегральний показник фінансового стану збільшився в звітному році до 7,43, а в 2018 році був всього 4,75. Фінансовий стан компанії за підсумками 2019 року покращився за рахунок зростання продажів продукції, розширення бізнес-сектора, скорочення короткострокових зобов'язань, значного збільшення рентабельності активів і капіталу.

Таким чином, підприємство в достатній мірі забезпечено основними і

оборотними ресурсами, ефективно використовує їх і отримує прибуток для прискорення виробничого процесу та проведення ефективної соціальної політики.

2.2. Система управління фінансово-економічною безпекою на підприємстві

За організаційною структурою підприємства можна зробити висновок про відсутність на підприємстві спеціальної фінансової служби. Функції покладені на керівника підприємства, бухгалтерію, юриста, начальника відділу кадрів і головного інженера.

Співробітники бухгалтерії проводять поточну фінансову роботу, розробляють стратегію і напрямки фінансового планування і прогнозування. На головного бухгалтера ТОВ «ВПК-Агро» покладено контроль за дотриманням положень про методології бухгалтерського обліку, збереженням і раціональним використанням ресурсів компанії.

Головний бухгалтер підпорядковується безпосередньо керівнику підприємства. Кадрова політика бухгалтерії повністю знаходиться в компетенції головного бухгалтера.

Бухгалтерія бере активну участь в розробці, прийнятті рішень, підготовці, складанні та узгодженні документів. У бухгалтерії відносно низька плинність кадрів. У ТОВ «ВПК-Агро» існує і впроваджується затверджений регламент документообігу, що дозволяє бухгалтерії відображати господарські операції на рахунках своєчасно, без суєти і затримок (в ідеалі «в реальному часі»).

Юрист компанії здійснює діяльність у правовому полі. Здійснює правове опрацювання договірних відносин між підприємством і контрагентами, забезпечує правовий захист підприємства в державних організаціях. Юрист компанії розробляє заходи по правовому планування і

обґрунтування законної комерційної діяльності, аналізує власну вихідну інформацію для виявлення інформації, яка не підлягає розголошенню.

Керівник відділу кадрів забезпечує можливість залучення висококваліфікованого персоналу і його ефективного використання, знайомить з методикою оцінки, відбору, атестації, навчання. Розробляє заходи стимулювання для всіх співробітників по підвищенню ефективності роботи підприємства, розмір яких визначається на основі чітких і зрозумілих критеріїв.

На головного інженера покладається технічна і технологічна складова безпеки: використання і впровадження нових технологій, зниження витрат, гнучкість асортименту; активізація інвестиційної діяльності; зміна структури асортименту для виведення низькоприбуткової продукції; оновлення асортименту, підвищення рівня якості продукції, розвиток резервів вантажної техніки.

Для досягнення найвищого рівня економічної безпеки підприємство має вести роботу, що забезпечує максимальну безпеку основних функціональних складових своєї роботи. Функціональні складові економічної безпеки підприємства являють собою сукупність основних напрямків економічної безпеки, що істотно відрізняються один від одного за своїм змістом.

Економічну безпеку можна розглядати як сукупність таких компонентів: фінансової складової; кадрова складова; технологічний; політико-правова складова; інформаційна складова; екологічна складова; силова складова; інтелектуальна складова;

Оцінка рівня економічної безпеки здійснюється шляхом порівняння розрахункових значень показника з реальними значеннями.

1. Фінансова складова економічної безпеки розраховується за формулою (2.1, 2.2):

1) $\pm E_c$ - надлишок(+) чи брак (-) власних оборотних коштів (E_c) необхідних для формування запасів і покриття витрат (Z) розраховується за формулою(2.2)

$$\pm E_e = BK - A \quad (2.1)$$

2019 рік $E_e = 5526,9 - 2238,3 = 3288,6$ тис.грн

$$\pm E_c = E_e - Z \quad (2.2)$$

2019 рік $E_c = 3288,6 - 4925,8 = -1637,2$ тис. грн.

2) Розраховуємо $\pm E_T$ - надлишок чи брак оборотних коштів, а також, середньострокових і довгострокових кредитів і позик розраховується за формулою (2.3):

$$\pm E_T = (E_e + K) - Z \quad (2.3)$$

2019 рік $E_T = 3288,6 - 4925,8 = -1637,2$ тис.грн.

3) Розраховуємо $\pm E_H$ - надлишок чи брак оборотних коштів, а також середньо-, короткострокових і довгострокових кредитів і позик розраховується за формулою (2.4):

$$\pm E_H = (E_c + K_T + K) - \quad (2.4)$$

2019 рік $E_H = -1637,2 + 0 - 4925,8 = -6563,0$ тис.грн.

Для показника фінансової складової економічної безпеки дослідженого підприємства присвоюємо значення 2 – критичний (виконується рівняння $\pm E_c < 0$, $\pm E_T < 0$, $\pm E_H < 0$)

Інтелектуальна складова системи економічної безпеки підприємства відповідає за збереження і розвиток інтелектуального потенціалу підприємства. Рівень інтелектуальної складової визначається за допомогою наступних коефіцієнтів:

- коефіцієнтів: кваліфікації працівників підприємства розраховується за формулою:

$$K_{KB} = K_{пво} / O \quad (2.5)$$

2019 рік $K_{KB} = 10 / 29 = 0,34$ (4 рівень абсолютна безпека)

- Коефіцієнт інтелектуально озброєність розраховується за формулою:

$$K_{io} = V_{in} / O \quad (2.6)$$

2019 рік $K_{io} = 600/29 = 20,69$ (4 рівень абсолютна безпека)

норма доходності співробітників підприємства від використання інтелектуальної власності (тис.грн) розраховується за формулою:

$$K_d = \text{Діп} / O \quad (2.7)$$

2019 рік $K_d = 750/29 = 25,86$ (2 незадовільна безпека)

Кадрова безпека характеризує кадрову забезпеченість підприємства. Розрахунок рівня безпеки для кадрової складової виконується за такими показниками:

- КП - коефіцієнт: плинності кадрів розраховується за формулою:

$$K_P = \text{Чу} / O \quad (2.8)$$

2019 рік $K_P = 4/29 = 0,14$ (2 незадовільна безпека)

- коефіцієнт старіння кадрів розраховується за формулою:

$$K_B = \text{Ов} / O \quad (2.9)$$

2019 рік $K_B = 4/29 = 0,14$ (4 рівень абсолютна безпека)

фондоозброєність працівників Φ_o розраховується за формулою:

$$\Phi_o = \text{Своз} / O \quad (2.10)$$

2019 рік $\text{Свнз} = 12763,9,2/29 = 95,31$ тис.грн. (3 рівень задовільна безпека)

фондоозброєність працівників підприємства фондами невиробничого призначення $\Phi_{но}$ розраховується за формулою:

$$\Phi_o = \text{Свнз} / O \quad (2.11)$$

2019 рік $\text{Свнз} = 1102,2/29 = 38,01$ тис.грн. (2 рівень незадовільна безпека)

Можемо зробити висновок, що в цілому рівень кадрової безпеки задовільний.

Техніко-технологічна складова характеризує ступінь відповідності застосовуваної на підприємстві техніки та технології сучасним світовим аналогам що до оптимізації витрат ресурсів.

Для оцінки рівня технологічна складової безпеки розрахуємо показник - коефіцієнт патентованої продукції розраховується за формулою (2.12):

$$K_{ПП} = \text{ПП} / \text{ЗП} \quad (2.13)$$

Досліджуване підприємство має будівельну ліцензію на виконання робіт. Роботи виконуються суворо згідно з переліком дозвільних робіт.

Коефіцієнт патентованої продукції складає 1,0 (4 рівень абсолютна безпека).

Політико-правова складова визначається за такими показниками:

питома вага судових й арбітражних справ у загальній сум господарських договорів підприємства розраховується за формулою:

$$K_{c.ap} = C_{иAPC} / 3cГДП \quad (2.14)$$

2019 рік $K_{c.ap} = 44,2 / 4257,6 = 0,01$ (3 абсолютний рівень безпеки).

частка виграних судових й арбітражних справ у загальній кількості юридичних справ, що розглядалися розраховується за формулою:

$$K_{вю} = VA_{иCP} / KA_{Юд} \quad (2.15)$$

2019 рік $K_{вю} = 1/3 = 0,33$ (3 абсолютний рівень безпеки).

питома вага одержаних і сплачених штрафних санкцій в загальній сумі зобов'язань за господарськими договорам підприємства розраховується за формулою:

$$K_{ш} = O_{iCШC} / 3cЗГДП \quad (2.16)$$

2019 рік $K_{ш} = 14,2 / 4257,6 = 0,01$ (3 абсолютний рівень безпеки).

частка витрат на юридичне забезпечення діяльності підприємства в структурі його загальних витрат розраховується за формулою:

$$K_{вюр} = ЮЗДП / 3В \quad (2.17)$$

2019 рік $K_{вюр} = 72,0 / 3402,7 = 0,02$ (3 абсолютний рівень безпеки)

Інноваційна складова характеризує функціонування діяльності підприємства на якісно новому рівні. Стосовно підприємства – це сукупність прогресивних, якісно нових змін, що виникають у часі та просторі.

коефіцієнт впровадження нових інноваційних видів продукції розраховується за формулою:

$$K_{i.п} = N_{i.п} / N_{з.п} \quad (2.18)$$

2019 рік $Ki.п = 2/16 = 0,13$ (2 рівень незадовільна безпека) частка інноваційних підходів ,які використовуються у виробничому,управлінському та обслуговуючому процесі розраховується за формулою:

$$Ki.під. = CВи / 3сВВ \quad (2.19)$$

2019 рік $Ki.під = 210,3 / 2745,5 = 0,08$ (2 рівень незадовільна безпека)

Екологічна складова характеризується дотриманням екологічних технології та випуску продукції, мінімізацією втрат підприємства від забруднення навколишнього середовища. Досліджуване підприємство не є платником збору за забруднення навколишнього середовища.

Силову складову оцінюється за показником:

- частка витрат на охорону підприємства в структурі загальних витрат розраховується за формулою:

$$Кв.ох. = В.ох.п / 3сВ \quad (2.20)$$

2019 рік $Кв.ох = 196,2 / 3402,7 = 0,06$ (1 низький рівень безпеки).

З метою розрахунку інтегральної оцінки економічної безпеки розрахуємо відносні оцінки безпеки підприємства за кожною складовою безпеки. Результати розрахунку представлені в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Оцінка економічної безпеки ТОВ «ВПК-Агро», 2019 рік

№п/п	Назва складової безпеки	Максимальний рівень	Фактичний рівень	Відносна оцінка
1	Інтелектуальна	4	3	0,75
2	Кадрова	4	3	0,75
3	Техніко-технологічна	4	4	1
4	Політико-правова	3	3	1
5	Інформаційна	3	3	1
6	Фінансова	5	2	0,4
7	Силову складова	3	1	0,3

Чим ближче значення оцінки до одиниці, тим вище рівень економічної безпеки. Розглянувши наведені вище показники досліджуваного

підприємства, необхідно зробити висновок, що фінансово-силова складова економічної безпеки знаходиться в незадовільному стані. Для наочності результати оцінки складових економічної безпеки представлені на рис. 2.1., де радіус-вектори характеризують рівні складової економічної безпеки.

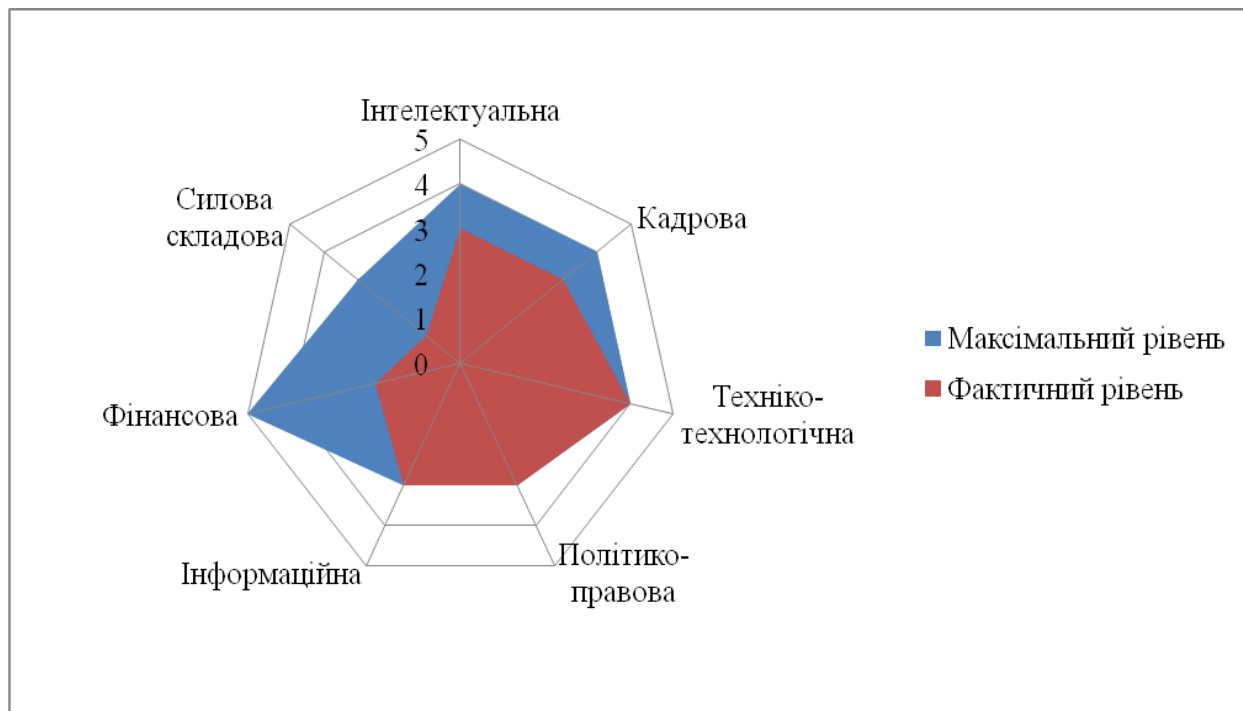

Рис. 2.1 Схеми областей економічної безпеки підприємства

В цілому по підприємству можна зробити висновок, що ТОВ «ВПК-Агро» знаходиться на задовільному рівні безпеки, але відзначимо, що рівень розвитку системи економічної безпеки знаходиться на незадовільному рівні, що тягне за собою ряд негативних факторів. Тому ми вважаємо, що підвищення рівня ефективності економічної безпеки дозволить поліпшити діяльність економіки в контексті відповідності сучасним вимогам. Аналіз окремих компонентів дозволяє встановити, звідки виходять погрози, а також врахувати потенційні резерви росту компонентів безпеки підприємства з його фактичним рівнем.

2.3. Джерела інформації для потреб управління фінансово-економічною безпекою в сучасних умовах економічної нестабільності ТОВ ВПК-Агро

Ефективне управління діяльністю підприємства залежить від володіння необхідною інформацією і, на її основі, своєчасних управлінських рішень.

«Обліково-аналітична інформація - це ядро інформаційного забезпечення системи управління підприємством.

Обліково-аналітичне супроводження є невід'ємною частиною інформаційного забезпечення підприємства і являє собою цілісну інформаційну систему, метою якої є надання якісної і своєчасної економічної інформації зацікавленим зовнішнім і внутрішнім користувачам для прийняття управлінських рішень на основі інформації. забезпечити сталий розвиток підприємства» [19].

Джерела інформації для аналізу фінансово-економічного стану можна розглянути на малюнку 2.2.

Рис. 2.2. Джерела інформації для аналізу фінансово-економічного стану підприємства

Мойсеєнко І. П. говорить: «Основними джерелами інформації для аналізу фінансово-економічного стану є:

- дані бухгалтерського обліку, при необхідності для оцінки фінансово-економічного стану підприємства може використовуватися інша інформація, зокрема: собівартість продукції; розшифровка прибутків і збитків; платежі в бюджет; інформація про дебіторську заборгованість (дебітори, терміни, суми, плановані терміни погашення); інформація про кредиторську заборгованість (кредитори, терміни, суми, плановані терміни погашення). Дані бухгалтерського обліку дають об'єктивну кількісну характеристику різноманітних господарських операцій, узагальнену характеристику всієї сукупності економічних активів за складом та місцезнаходженням, джерелами утворення і цільовим призначенням. Для цього використовуються методи наскрізного і безперервного спостереження, суворого документування, систематизації в бухгалтерському обліку, угруповання в балансі та інших звітних таблицях:

- дані оперативного управлінського обліку відображають інформацію про обсяг фінансово-господарської діяльності, розмір та склад витрат і доходів, прибутки і інвестиціях.

- внутрішня нормативна документація (виробничі і збутові процеси товари, продукції і послуги)

- статистичні дані використовуються для оцінки виконання планів (річних, квартальних, щомісячних) і використовуються статистичні дані, завдяки яким виявляються певні економічні закономірності.

- дані податкового обліку;

- фінансова звітність дозволяє керівництву підприємства переоцінити досягнуті результати фінансово-господарської діяльності та визначити перспективи їх розвитку» [42].

Нікіфоров П. О. стверджує, що: «Показники фінансової звітності підприємства використовуються як зовнішніми, так і внутрішніми користувачами. Вони використовуються в процесі фінансового та

стратегічного аналізу, планування, розвитку подальшого розвитку підприємства, дають найбільш агреговане уявлення про результати фінансово-господарської діяльності підприємства.

- різні офіційні джерела (офіційні публікації, звіти та документи державних чи інших органів і організацій), що містять відкриту офіційну інформацію;

- неофіційні джерела, що містять більш-менш достовірну усну чи іншу несекретну інформацію, отриману в результаті неформальних контактів з носіями цієї інформації» [45].

Облікова система є основою інформаційного забезпечення системи управління діяльністю ТОВ «ВПК-Агро». Обліково-аналітична інформація формується в обліково-аналітичній системі, що інтегрує роботу бухгалтерії.

Джерела інформації про безпеку підприємства дозволяють: встановити постійний моніторинг стану фінансової безпеки підприємства; оцінити рівень фінансової безпеки; проаналізувати і визначити фактори впливу на ту чи іншу стан фінансової безпеки. На ці індикатори заснований процес управління фінансовою безпекою.

Вибіркові облікові дані необхідні для деталізації метрик звітів. Використовуються випадкові вибірки, спостереження, поглиблені перевірки. Джерелом вибірки даних є поточна бухгалтерська і первинна документація. Облікові дані відображають фактичний стан виробничо-господарської діяльності підприємства і являють собою інформаційну модель виробництва. Крім відображення фактичного стану об'єкта, облікової інформації присвоєна ретроспективна функція, що вимагає тривалого зберігання цієї інформації (у вигляді бухгалтерських форм).

Ефективність організації економічного аналізу багато в чому залежить від доступності інформації, її обсягу, можливості оперативного отримання, достовірності.

Постійний аналіз використовує облікову і звітну інформацію в реальному часі для швидкого надання необхідної інформації. Вихідна

інформація представлена у вигляді відомостей про недоліки в роботі і винних або про невикористані резерви та способи їх мобілізації.

Оперативний аналіз використовує щоденну інформацію про діяльність підприємства, дані первинної бухгалтерської та іншої документації, контрольні матеріали, нагляд, накази.

Характеристика категорії «обліково-аналітична інформація» розкривається в основному через зміст понять «облікова інформація» і «аналітична інформація» (рис. 2.3).

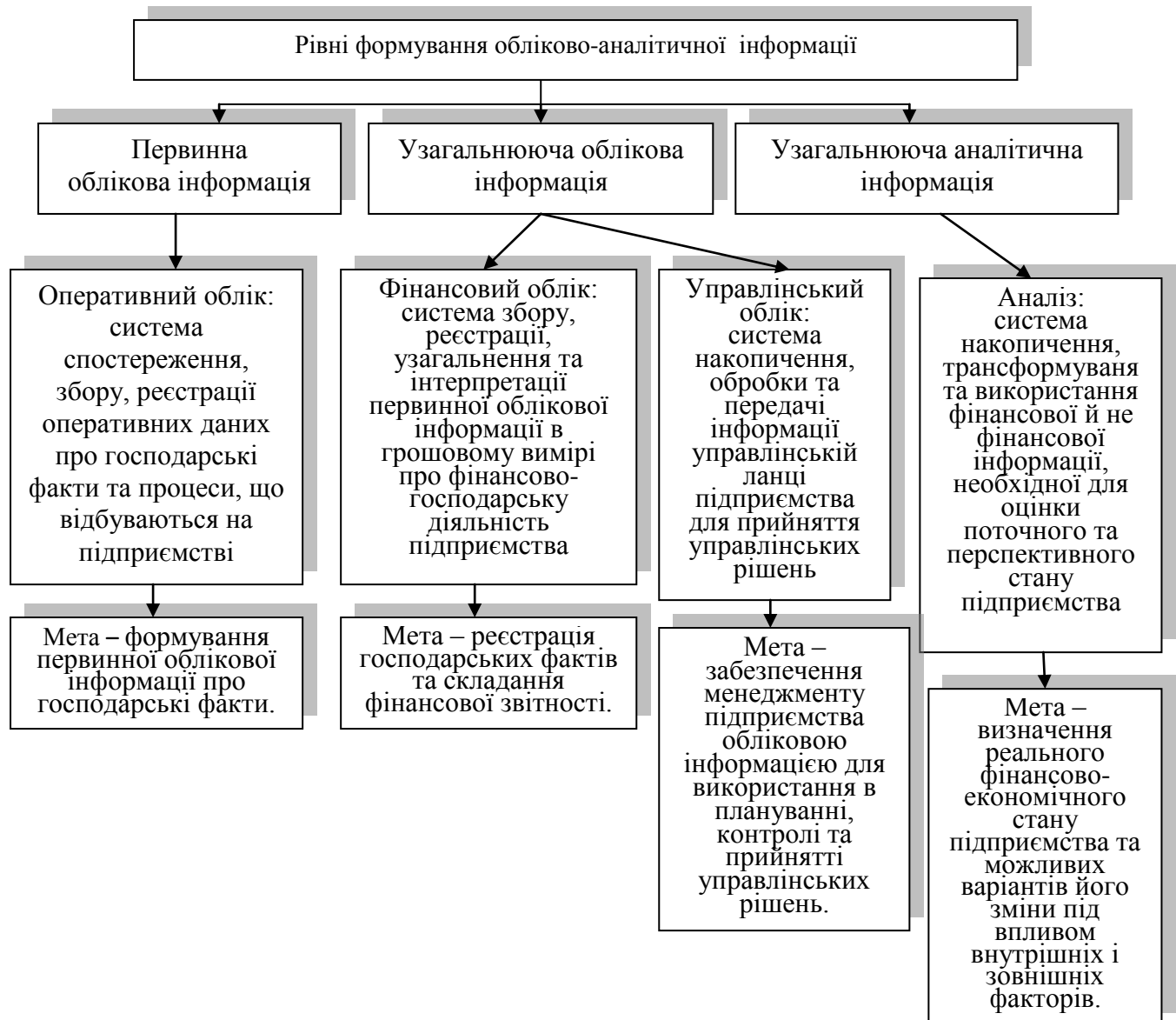

Рис. 2.3. Рівні формування бухгалтерської та аналітичної інформації в ТОВ «ВПК-Агро»

Згідно з національними нормами (стандартами) бухгалтерського обліку, бухгалтерська інформація - це інформація про стан, структуру і рух майна організації та джерела його формування, бізнес-процеси і результати фінансово-виробничо-господарської діяльності організації.

Аналітична інформація формується на основі даних фінансового і управлінського обліку, а також інформації, отриманої з альтернативних джерел.

Систематизацію та підготовку джерел інформації до аналізу можна розділити на два етапи: перевірка; обробка та вивчення матеріалів.

Процес підготовки матеріалу для аналізу економічної безпеки підприємства також включає приведення показників в яку можна порівняти форму і спрощення цифрового матеріалу.

Узгодженість і порівнянність даних - необхідна умова отримання правильних результатів при проведенні економічного аналізу. «Найбільш поширеними прийомами приведення показників до порівнянної форми є:

- нейтралізація вартісного фактора за рахунок відображення різних видів об'ємних показників в єдиних цінах;
- нейтралізація кількісного фактора при аналізі ефективності використання будь-якого типу ресурсу шляхом розрахунку низки умовних показників, де показник обсягу залишається незмінним, а кількість ресурсу послідовно змінюється;
- нейтралізація впливу на рівень кількісних і якісних показників методів їх розрахунку. Набір однорідних планових, звітних і облікових показників повинен мати єдину методику визначення;
- розрахунок середніх значень при вивченні ряду однорідних показників;
- заміна абсолютних значень відносними, коли це найбільш доцільно, для більшої ясності, доступності та чутливості» [49].

Найбільш важливою властивістю інформації є її здатність викликати зміни. Неодмінною умовою виживання в ринкових умовах та підтримки

конкуренцеспроможності є адаптація до мінливих потреб ринку і забезпечення економічної безпеки підприємства. Практична цінність інформації прямо пропорційна тій ролі, яку вона відіграє в прийнятті управлінських рішень. Цінність інформації визначається тим, як суб'єкт зможе нею розпорядитися. Інформація забезпечує прийняття рішень, вносить значний внесок у прийняття управлінських рішень. Вона стає фактором виробництва і, подібно до робочої сили, матеріалів і капіталу, дозволяє створювати додану вартість, тому інформація є критерієм забезпечення економічної безпеки підприємства.

Висновки до другого розділу

1. Проаналізувавши динаміку зміни інтегрального показника фінансового стану ТОВ «ВПК-Агро» за 2015-2019 роки, можна зробити висновок, що за підсумками 2019 року в фінансовому стані підприємства відбулися позитивні зміни. фінансового стану збільшилася в звітному році до 7,43, а в 2018 році склала всього 4,75. Фінансовий стан компанії за підсумками 2019 року покращився за рахунок зростання продажів продукції, розширення бізнес-сектора, скорочення короткострокових зобов'язань, значного збільшення рентабельності активів і капіталу.

Таким чином, можна констатувати той факт, що фінансовий стан підприємства цілком задовільний. У 2019 компанія працює з прибутком. Достатній рівень ліквідності говорить про те, що у компанії достатньо коштів для оплати поточних зобов'язань. Стабільний фінансовий стан, в значній мірі впливає на забезпеченість запасів і витрат власними оборотними засобами, істотно знижує ризики підприємства в процесі здійснення господарської діяльності.

2. Формування власної системи економічної безпеки вимагає розуміння суті цього процесу, чинників, що визначають його специфіку в кожному

конкретному випадку, існуючих прийомів і методів захисту економічних інтересів, способів їх адаптації до конкретної ситуації.

У зв'язку з нечисленністю працівників на підприємстві немає спеціальної служби фінансової безпеки. Виконання функцій покладено на керівника підприємства, бухгалтерію, юриста, начальника відділу кадрів і головного інженера.

Використання механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки власником і керівництвом ТОВ «ВПК-Агро» дозволяє підприємству ефективно працювати у висококонкурентному середовищі, бути прибутковим і прибутковим. Вплив зовнішнього середовища змушує нас швидко адаптуватися до нових непростих умов, вимагає знання законів розвитку та пошуку способів вижити в ринковій економіці з урахуванням факторів невизначеності та нестабільності економічного середовища.

Процес управління системою фінансово-економічної безпеки на підприємстві забезпечує мінімізація ризиків, що виникають в процесі його діяльності. Актуальним завданням є оцінка ризиків і прогнозування фінансово-економічного стану з урахуванням виконання властивих йому функцій, впровадження заходів щодо їх захисту від впливу різних внутрішніх і зовнішніх факторів.

Фінансово-економічна безпека досягається за рахунок реалізації єдиної узгодженої, збалансованої, скоординованої системи заходів, адекватних внутрішнім та зовнішнім загрозам.

3. Джерелами аналітичної інформації є плани економічного і соціального розвитку, фінансовий план (розрахунковий баланс доходів і витрат), бізнес-план бухгалтерської форми № 1 «Баланс підприємства», № 2 «Звіт про фінансові результати», декларування прибутку підприємства, маркетингові матеріали дослідження, дані управлінського обліку, статистичні звіти.

В умовах економічної кризи для забезпечення ефективного функціонування системи забезпечення економічної безпеки необхідна

своєчасна і достовірна інформація не тільки про різні фактори і загрози, які на даний момент існують у зовнішньому і внутрішньому середовищі підприємства, а й про те, що може виникнути в найближчій і довгостроковій перспективі.

Отже, щоб подолати негативний вплив зовнішніх факторів, ТОВ «ВПК-Агро» постійно удосконалює технології виробництва. Удосконалює систему менеджменту, систему менеджменту безпеки, впроваджує систему управлінського обліку. Прагне до підвищення ефективності виробництва, вдосконалює технології з урахуванням останніх досягнень науки і практики. Раціонально використовує власні і вкладені фінансові ресурси.

РОЗДІЛ 3. ОПТИМІЗАЦІЯ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКОЮ ТОВ «ВПК-АГРО» В СУЧАСНИХ УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ.

3.1. Оптимізація фінансово-економічної безпеки в сучасних умовах економічної нестабільності ТОВ «ВПК-Агро»

Фінансова безпека ТОВ «ВПК-Агро» визначається як стан найбільш раціонального використання фінансових ресурсів компанії, виражене в кращих значеннях фінансових показників рентабельності і рентабельності виробництва, використання основних і оборотних коштів підприємства. підприємства, структура його капіталу, розмір дивідендних виплат по цінних паперах компанії, а також ринкова вартість його цінних паперів як синтетичний індикатор поточного фінансово-економічного стану підприємства і перспектив його технологічного і фінансового розвитку.

Фінансова безпека ТОВ «ВПК-Агро» відображає ступінь захищеності підприємства від негативних впливів зовнішнього і внутрішнього середовища, а також здатність швидко долати різні загрози або адаптуватися до існуючих умов, не надаючи негативного впливу на його діяльність.

«Криза - неминуче явище будь-якого сучасного ринку, він відображає об'єктивні процеси структурної перебудови економіки, тому прагнення підприємства працювати на ринку в майбутньому вимагає подолання кризи, по-друге. застосування сучасних методів управління, фінансового планування і контролю».

Перший етап кризи визначається значним падінням граничного рівня показника ефективності використання капіталу, показників ділової активності підприємства, зниженням рентабельності та обсягів прибутку. В результаті цього явища фінансовий стан підприємства погіршується, а фінансові можливості для розвитку скорочуються.

Другий етап кризи визначається збитковістю виробництва,

недостатністю обігових коштів.

Третій етап кризи обумовлений відсутністю на підприємстві власних коштів. Значна частина оборотних коштів використовується на погашення кредиторської заборгованості та погашення збитків.

Четвертий етап кризи визначається гострою неплатоспроможністю. Неможливість профінансувати передоплату. Є можливість припинення виробництва, внаслідок банкрутства. У даній ситуації діагностика з використанням коефіцієнтів платоспроможності і забезпеченості власними оборотними засобами дозволяє констатувати фінансову неспроможність.

Боротьба підприємства за виживання в умовах кризи вимагає взаємозв'язку організаційних, правових, фінансових та управлінських аспектів.

Проблема економічної безпеки підприємств в сучасних умовах фінансової кризи стає все більш актуальною. Складні, швидко мінливі соціально-економічні та політичні умови в країні вимагають від підприємств постійної готовності до адаптації і прийняття відповідних заходів для запобігання негативного впливу загроз і усунення наслідків їх негативного впливу.

Підприємство - це відкрита система, і її розвиток багато в чому залежить від зовнішнього середовища.

Тому постійний моніторинг загроз економічній безпеці підприємств і своєчасна діагностика їх кризових ситуацій стає необхідним заходом.

Для реалізації стратегії в житті менеджменту необхідно мати глибоке розуміння зовнішнього середовища підприємства, його стану, тенденцій розвитку і місця в ньому підприємства. Це пов'язано з тим, що в першу чергу із зовнішнього середовища виходять погрози і можливості, які підприємство повинно враховувати при визначенні цілей і способів їх досягнення.

Під зовнішнім середовищем розуміються всі умови і чинники, які виникають в середовищі незалежно від діяльності конкретного підприємства і можуть вплинути на його функціонування, тому їх слід враховувати при

прийнятті економічних рішень.

Аналіз зовнішнього середовища ТОВ «ВПК-Агро» проводиться за трьома параметрами:

- оцінка змін, які впливають на різні аспекти поточної стратегії;
- виявлення факторів, що загрожують поточної стратегії підприємства;
- визначення факторів, що дають більше можливостей для досягнення загальних цілей підприємства.

При визначенні факторів, що впливають на підприємство, їх слід розділити на окремі групи, наприклад, економіка, політика / законодавство, науково-технічний прогрес, навколишнє середовище, соціальна сфера (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1

Фактори, зовнішні можливості і загрози ТОВ «ВПК-Агро»

з/п	Група факторів	Можливості	Загрози
1	Економіка	Економічне зростання країни; доступність інвестицій та кредитів; розвинутий фондовий та інші фінансові ринки	Високі темпи інфляції; можлива поява на ринку нових конкурентів; зростання збуту товарів-замінників
2	Політика / законодавство	Соціально-політична стабільність; обґрунтоване законодавство	Посилення податкового тиску; несприятлива урядова політика
3	Науково-технічний прогрес	Розвиток інформаційних технологій	Зростання залежності від інновацій; технологічні прориви в інших країнах, що зменшують конкурентоспроможність вітчизняної продукції
4	Природне середовище	Формування ринку екологічно безпечних товарів	Негативна екологічна ситуація
5	Соціальна сфера	Підвищення культурно-освітнього рівня населення	Зменшення народжуваності

Вибираючи чинники, потрібно уважно стежити за тим, щоб вони не повторювалися, відповідали потрібного моменту, були значущими і безпосередньо стосувалися підприємства. «Об'єктивність вибору того чи іншого чинника - це суб'єктивна функція, і наслідки такого вибору

безпосередньо вплинуть на результати аналізу зовнішнього середовища, в якій працює підприємство».

Також необхідно уникати помилок при визначенні того, що є можливістю, а що загрозою, оскільки для різних фірм одні й ті ж фактори можуть мати протилежні ефекти. Наприклад, інфляція в більшості випадків визначається як економічна загроза, але деякі підприємства (в основному в невиробничій сфері) можуть використовувати цей фактор на користь себе.

Аналіз зовнішнього середовища дозволяє керівництву ТОВ «ВПК-Агро» своєчасно прогнозувати появу загроз і можливостей; розробити плани дій в надзвичайних ситуаціях на випадок непередбачених обставин; розробляти плани і стратегії, які дозволять підприємству досягти своїх цілей і перетворити потенційні загрози в вигідні можливості.

Після аналізу зовнішнього середовища і отримання даних про фактори, які становлять небезпеку або відкривають нові можливості, керівництво повинно оцінити, чи є у фірми внутрішня сила, щоб скористатися можливостями, і які внутрішні слабкості можуть ускладнити майбутні проблеми, пов'язані із зовнішніми небезпеками.

Метою системи безпеки ТОВ «ВПК-Агро» є своєчасне виявлення і запобігання як зовнішніх, так і внутрішніх небезпек і загроз, забезпечення безпеки підприємства та досягнення бізнес-цілей.

Серед зовнішніх загроз ТОВ «ВПК-Агро» виділяють:

1. Несприятливі макроекономічні умови: загальна економічна ситуація в країні та регіонах. Висока інфляція та інфляційні очікування.
2. Лобіювання конкурентами негативних рішень влади.
3. Нестабільність податкової, кредитної та страхової політики.
4. Нормативно-правова нестабільність і урядові кризи.
5. Несприятлива кримінальна обстановка, зростання кримінальних і фінансових злочинів в кредитно-фінансовій сфері.
6. Недобросовісна конкуренція на ринку. Цінова та інші форми конкуренції, агресивна покупка акцій компанії зовнішнім інвестором.

Спекулятивні операції з цінними паперами компанії. Рейдерська атака.

7. Розкрадання матеріальних цінностей і цінностей особами, які не працюють на підприємстві.

8. Тотальна корупція в усіх сферах.

Найбільшу небезпеку, як правило, представляють зовнішні загрози, які неможливо ідентифікувати і передбачити.

Внутрішні загрози включають таке:

1. Недостатній рівень дисципліни.

2. Розголошення конфіденційної інформації власними співробітниками.

3. Низька кваліфікація фахівців. Відтік кваліфікованого персоналу.

4. Неефективна робота служби фінансової або економічної безпеки та осіб, відповідальних за перевірки, неефективне фінансове планування та управління активами, неефективне управління фондовим ринком компанії, помилки у виборі дивідендної політики.

5. Підбір ненадійних партнерів і інвесторів.

6. Значні прорахунки в тактичному і стратегічному плануванні, пов'язані з неправильною оцінкою можливостей компанії, помилками прогнозування.

При цьому усунення загроз входить в компетенцію органів управління підприємства.

Найбільш поширеними методами стратегічного аналізу зовнішнього та внутрішнього середовища є PEST-аналіз та SWOT-аналіз.

Суть цих методів: виявлення та аналіз зовнішніх можливостей і загроз, аналіз сильних і слабких сторін підприємства, аналіз середовища конкретної організації, розробка заходів з підтримки конкурентних переваг. Кожен метод аналізу варто розглянути більш докладно.

Для аналізу макросередовища в тих країнах, де економіка недостатньо розвинена і знаходиться в перехідному періоді, використовується форма PEST-аналізу, де на першому місці знаходяться фактори політики і економіки. При виборі першого або другого варіанта критерієм є

пріоритетність обліку певних груп чинників макросередовища з точки зору сили можливого впливу і стійкості чинників для моніторингу.

Таким чином, PEST-аналіз - це інструмент, призначений для виявлення: політичний (Policy); економічний (Economy); соціальний (Society); технологічний (Technology); аспекти зовнішнього середовища, які можуть вплинути на стратегію компанії.

Метою аналізу PEST є відстеження (моніторинг) змін макросередовища в чотирьох ключових областях і виявлення тенденцій і подій, що не залежать від підприємства, але впливають на результати стратегічних рішень.

У PEST-аналізі є дві домінуючі позиції:

1. «Стратегічний аналіз кожного з чотирьох компонентів повинен відповідати принципам системності, тому що в житті вони певним чином пов'язані між собою. Істотна зміна кожного з компонентів, як правило, зачіпає весь ланцюжок. Такі зміни для конкретного підприємства і в кожній конкретній ситуації можуть стати загрозою або, навпаки, нової стратегічної можливістю для його майбутнього успіху в бізнесі.

2. У PEST-аналіз - це історично сформований чотирьохелементний інструмент стратегічного аналізу віддаленої зовнішньої середовища (макросередовища підприємства). Певні чинники навколишнього середовища по-різному впливають на різні підприємства. У той же час великі підприємства більше залежать від віддаленої зовнішньої середовища, ніж дрібні.

SWOT-аналіз - це своєрідна форма; він не містить остаточної інформації для прийняття управлінських рішень, але дозволяє спростити процес обмірковування всієї доступної інформації, використовуючи власні думки і оцінки». Тому для будь-якого менеджера, управлінського співробітника, зосередженого на поточній роботі, це корисний бізнес, який вимагає від будь-якого, хто застосовує SWOT-аналіз, думати про майбутнє.

SWOT-аналіз дозволяє сформувати загальний список стратегій підприємства з урахуванням їх характеристик: відповідно до змісту стратегії

- адаптація (або формування впливу на) середу (рис. 3.1).

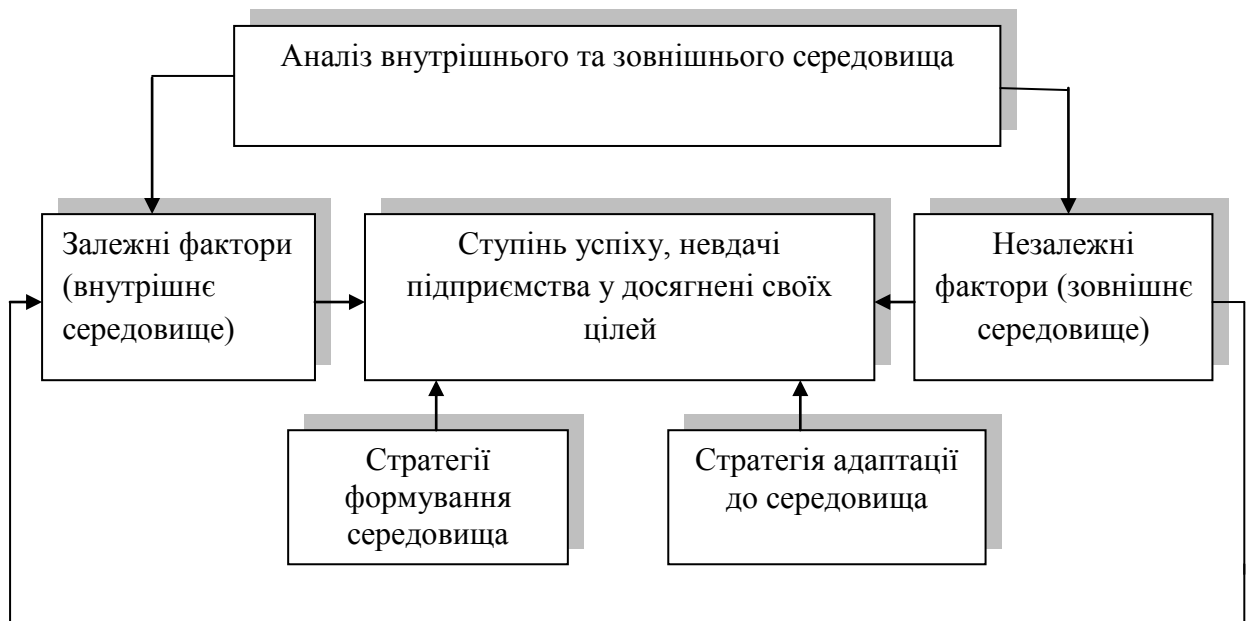

Рис. 3.1. Аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства

Мета аналізу внутрішнього середовища - поглиблене вивчення підприємства і надання керівництву інформації, необхідної при виборі стратегії. Аналіз показує наявність відповідності між стратегічними устремліннями підприємства і його внутрішніми ресурсами і можливостями.

До першочергових завдань, спрямованих на знешкодження грози і запобігання зниження рівня економічної безпеки ТОВ «ВПК-Агро», входить створення ефективної системи економічної безпеки, розробка способів запобігання можливим загрозам і способів мінімізації негативних впливів.

Щоб подолати негативний вплив зовнішніх факторів, ТОВ «ВПК-Агро» постійно удосконалює виробничі технології. Удосконалює систему менеджменту, систему менеджменту безпеки, впроваджує систему управлінського обліку. Прагне до підвищення ефективності виробництва, вдосконалює технології з урахуванням останніх досягнень науки і практики. Рационально використовує власні і вкладені фінансові ресурси.

В умовах економічної кризи для забезпечення ефективного

функціонування системи забезпечення фінансово-економічної безпеки необхідна своєчасна і достовірна інформація не тільки про фактори та загрози, які на даний момент існують у зовнішньому і внутрішньому середовищі підприємства, а й також про те, що може виникнути в найближчій і віддаленій перспективі. Щоб мати таку інформацію, без якої практично неможливо не тільки стратегічне управління системою економічної безпеки, але і вкрай складно здійснювати ефективне оперативне управління для своєчасного і адекватного протидії загрозам зовнішнього і внутрішнього середовища в структурі служби безпеки підприємства, необхідна наявність інформаційного відділу-аналітична підтримка. Цей відділ повинен постійно відстежувати і аналізувати процеси, що відбуваються як усередині підприємства, так і за його межами.

Питання забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств є дуже актуальним в сучасних економічних умовах, так як останнім часом все частіше з'являються випадки недобросовісної конкуренції, фіктивного підприємництва, рейдерських атак, які представляють собою загрозу нормальному функціонуванню та розвитку підприємств.

Для боротьби і протидії різного роду загрозам необхідно створити і ефективно управляти системою фінансово-економічної безпеки ТОВ «ВПК-Агро».

Формування системи фінансово-економічної безпеки неможливо без розуміння суті поняття «фінансово-економічна безпека». Оскільки в літературі, присвяченій розгляду даної проблеми, як правило, розрізняють поняття «фінансова безпека» та «економічна безпека», було б доцільно розглянути основні підходи до визначення терміна «фінансово-економічна безпека».

3.2. Стратегія удосконалення системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства

Для оцінки рівня фінансової безпеки підприємства пропонуємо вибрати метод порівняння узагальнених показників досліджуваного підприємства в таблиці 3.2. Відповідно до даного підходу, визначення рівня фінансової захищеності ґрунтується на видаленні (відхиленні) інтегрального показника оцінки фінансового стану досліджуваного підприємства від нормативного значення показника рівня фінансової захищеності «еталонного» підприємства.

Таблиця 3.2

Нормативні показники фінансового стану підприємства

Показники		Порядок розрахунку аналітичних показників	Значення		Нормативне значення
			2018 р.	2019 р.	
X1	Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів	ПК / ВК	-	-	1,0
X2	Коефіцієнт маневреності власних коштів	ВОА / ОА	0,28	0,29	0,3
X3	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у вартості майна підприємства	ВОЗ / Б	0,24	0,21	0,3
X4	Загальний коефіцієнт покриття	ПА/ПЗ	1,41	1,65	0,7
X5	Коефіцієнт покриття (проміжний і поточний)	(ГК+ДЗ)/КПЗ	0,35	0,46	1,0
X6	Коефіцієнт автономії (незалежності)	ВК/В	0,46	0,52	0,5
X7	Коефіцієнт забезпечення запасів і витрат власними коштами	ВОК/(З+В)	1,13	0,89	0,8
X8	Коефіцієнт швидкої ліквідності	ГК/ПЗ	0,35	0,46	1,0
X9	Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	ЗК/Б	0,46	0,49	0,5
X10	Загальний коефіцієнт ліквідності	А/ВК	1,41	1,65	1,0

Результати аналізу рівня фінансово-економічної безпеки ТОВ «ВПК-Агро» показали, що найбільша небезпека для підприємства спостерігається у фінансовому блоці. Тому подальші дослідження були спрямовані на детальне вивчення фінансової безпеки підприємства.

Даний підхід є порівняння фактичних і нормативних значень інтегрального показника, тобто дослідження динаміки рівня фінансової безпеки підприємства та можливості його поліпшення. Такий підхід вимагає, щоб відносне зниження значення одного локального показника фінансової безпеки підприємства було не нижче відносного збільшення іншого показника, зменшення відносного значення одного показника повинно компенсуватися збільшенням значень інших показників.

На підставі проведених досліджень пропонуємо застосувати конкретні заходи по підвищенню економічної безпеки підприємства.

Перше: пропонуємо створити власну службу економічної безпеки рис.3.2.

Рис. 3.2. Пропонована структура управління фінансово-економічної безпеки для ТОВ «ВПК-Агро»

Аналітичний відділ: організовує збір інформації з відкритих джерел, формує інформаційні масиви і бази даних для управління фінансово-економічною безпекою підприємства; аналізує і оцінює рівень фінансово-економічної безпеки підприємства; дані моніторингу зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства; виявляє, класифікує загрози фінансової та економічної безпеки підприємства; розробляє рекомендації щодо стратегії фінансово-економічної безпеки; заходи щодо захисту фінансово-економічних інтересів підприємства, удосконалення системи

управління фінансово-економічною безпекою підприємства.

Операційний відділ: контролює зовнішню і внутрішню середу; підприємства, організовує збір інформації із закритих джерел; реалізує конкретні заходи щодо захисту об'єктів фінансово-економічної безпеки підприємства та його фінансово-економічних інтересів; контактує і при необхідності взаємодіє з суб'єктами зовнішнього мікросередовища підприємства.

Створення власної системи безпеки підприємства та організація її успішного функціонування повинні спиратися на методологічні основи наукової теорії безпеки. Необхідно визначити цілі його створення, функції, які будуть покладені на нього, завдання, які необхідно виконати. Система фінансової безпеки повинна складатися з наступних елементів: суб'єктів, об'єктів, стратегій і механізму, який передбачає використання трьох підсистем: фінансової діагностики, моніторингу та оцінки результатів, а також системи важелів і методів забезпечення фінансової безпеки.

По-друге: у зв'язку з тим, що фінансова складова економічної безпеки досліджуваного підприємства знаходиться в незадовільному стані, необхідно враховувати фактори впливу.

Зробивши попередній аналіз даних бухгалтерського обліку досліджуваного підприємства існують будівельні матеріали придбані у минулих більше 2-х років без дії знаходяться на складі.

Пропонуємо керівництву ТОВ «ВПК-Агро» розглянути варіант зміни розміру резервів на 30% шляхом продажу неліквідних запасів. Розрахунок можна побачити в таблиці 3.3.

Отже, з таблиці 3.3. можна зробити висновок, що дані заходи по зменшенню розміру оборотних коштів значно підвищують рівень фінансової безпеки від критичного до абсолютного стану фінансової безпеки підприємства, а також підприємство отримає прибуток від продажу неліквідних оборотних коштів, яка буде збільшуватися обсяг оборотних коштів.

Таблиця 3.3

Розрахунок фінансово-економічної безпеки ТОВ «ВПК-Агро»

№ п/п	Показник	Формула розрахунку	2019 рік	Розрахунковий приклад
1	Власний капітал(ВК)	Рядок 1495 форма №1	5526,9	5526,9
2	Необоротні активи(А1)	Рядок 1095 форма №1	2238,3	2238,3
3	Величина запасів (Z)	Рядок 1010 форма №1	4925,8	3448,1
4	Короткострокові кредити банків (Кк)	Рядок 1010 форма №1	0	0
5	Довгострокові кредити банків(Кт)	Рядок 1010 форма №1	0	0
6	Ее - надлишок, чи брак власних оборотних коштів	$Ee=VK-A1$	3288,6	3288,6
7	Ес - надлишок, чи брак власних оборотних коштів необхідних для формування і покриття витрат	$Ec=Ee-Z$	-1637,2	+159,5
8	Ет - надлишок, чи брак власних оборотних коштів та довгострокових кредитів та позик	$Et=(Ee+Kk)-Z$	-1637,2	+159,5
9	Ен - надлишок, чи брак оборотних оборотних коштів та короткострокових та довгострокових кредитів та позик	$En=(Ee+Kk+Kt)-Z$	-1637,2	+159,5
10	Рівень фінансової безпеки	$Ec < 0 ; Et < 0 ; En < 0 ;$ - критичний $Ec > 0 ; Et > 0 ; En > 0 ;$ - абсолютний	критичний	абсолютний

Зменшення розміру запасів може бути досягнуто за рахунок їх найбільш ефективного використання у виробництві, а також вжиття заходів щодо реалізації неліквідних запасів.

Для цього вам знадобиться:

1. Зробіть оцінку стану, структури і динаміки оборотних коштів.
2. Визначити резерви підвищення ефективності використання оборотних коштів і способи їх мобілізації.
3. Обґрунтування подальшої фінансової стратегії управління оборотними активами компанії.

У зв'язку з тим, що підприємство належить до малого бізнесу і здатне в фінансовому відношенні зберегти власну службу внутрішньої безпеки, керівнику, як альтернативу створення служби безпеки підприємства, необхідно звернутися в охоронне підприємство для укладення договорів. для отримання відповідних послуг.

Пропонуємо керівнику ТОВ «ВПК-Агро» особливу увагу приділити питанню захисту конфіденційної інформації від зовнішнього втручання, використання сучасних технологій захисту інформації (систем кодування і шифрування). Для забезпечення захисту економічних інтересів підприємства керівнику необхідно залучити зовнішніх фахівців в області інформатизації та програмного забезпечення.

Керівництву ТОВ «ВПК-Агро» необхідно звернути увагу на питання кадрової безпеки. Враховуйте кращі практики в управлінні персоналом. Наприклад, японська модель управління передбачає орієнтацію на довгострокову перспективну роботу на одному підприємстві; Оплата праці працівника визначається комплексно, виходячи з якості освіти, з урахуванням професійного досвіду, особистісного потенціалу працівника, здатності виконувати поставлене завдання. Основна проблема управління персоналом в Японії - зростання витрат на управління персоналом, зниження рентабельності виробництва.

Основними питаннями кадрової безпеки досліджуваного підприємства є: підбір і залучення на підприємство професійних, кваліфікованих робітників, розробка мотиваційних і гнучких схем оплати праці; усунення шкоди в зв'язку з трудовими суперечками, підвищення лояльності співробітників. Вирішення питань безпеки персоналу для забезпечення прибуткової і стабільної роботи підприємства, запобігання різним зовнішніх і внутрішніх загроз.

На окрему увагу заслуговує керівництво підприємства на постійне зростання показника кредиторської та дебіторської заборгованості.

Постійне зростання показника дебіторської заборгованості призводить до двократного вилученню оборотних коштів компанії, з одного боку, у вигляді припинення платежів клієнтам, а з іншого - у вигляді сплати податкових зобов'язань, що виникають при продажу продуктів. Пропоную провести ретельний аналіз і заходи щодо усунення неплатежів покупців. Наявність як дебіторської, так і кредиторської заборгованості характеризує ступінь незавершеності оборотності оборотних коштів компанії, необхідно використовувати різні види фінансових операцій для забезпечення прискореного перетворення дебіторської заборгованості в грошові кошти (для введення знижок за дострокову оплату, що прискорюють швидкість оборотності оборотних коштів, використовуйте вексельну форму розрахунку).

Рекомендуємо керівнику ТОВ «ВПК-Агро» залучати довгострокові кредити на термін більше 5 років. Пріоритетність даної стратегії пояснюється тим, що нормальний тип фінансової стійкості підприємства визначається покриттям його витрат власними коштами і довгостроковими джерелами. У цьому випадку компанія може краще адаптуватися до змін зовнішнього середовища і протистояти загрозам, залучаючи позикові кошти на тривалий період, термін погашення яких настане протягом більш тривалого періоду.

Набір рішень, прийнятих на підприємстві, ділиться на два типи - тактичні рішення, спрямовані на використання наявного економічного потенціалу, і стратегічні рішення, які стосуються процесів поповнення, створення економічного потенціалу. Такий набір стратегічних рішень в контексті характеру реакції на зміни факторів внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства отримав назву «стратегія економічної безпеки», яка складається з двох основних елементів - групи стратегій для підтримки економічної безпеки (стратегії усунення існуючих загроз, запобігання можливим загрозам, компенсації збитку) і групи стратегій відновлення економічної безпеки (стратегії збільшення прибутку, зниження витрат, продажу активів, комплексна стратегія відновлення).

Розробка стратегії економічної безпеки підприємства ґрунтується на наступних принципах:

- орієнтація на довгострокові цілі;
- забезпечення взаємозв'язку сукупності елементів господарської стратегії, які забезпечать досягнення глобальної стратегічної мети підприємства;
- багатоваріантність напрямків розвитку;
- складність розробки стратегії.

Метою забезпечення безпеки підприємства є комплексний вплив на потенційні і реальні загрози, що дозволяє йому успішно функціонувати в нестабільних умовах зовнішнього і внутрішнього середовища.

Для досягнення цієї мети необхідно виконати наступні завдання:

- виявлення загроз стабільності і розвитку підприємства і виробництва заходи з протидії їм;
- забезпечення захисту технологічних процесів;
- своєчасне інформування керівництва підприємства про факти порушення законодавства;
- вся стороння опрацювання ділових партнерів;
- реалізація заходів щодо захисту комерційної та іншої інформації;
- забезпечення захисту всіх видів ресурсів підприємства.

Можливі шляхи підвищення економічної безпеки підприємств:

- використання методів діагностики економічної безпеки, таких як індикаторний, ресурсо-функціональний і метод, заснований на порівнянні суми інвестицій в підприємство.

Для діагностики кризових ситуацій підприємству необхідний постійний моніторинг факторів, що викликають зовнішні і внутрішні загрози економічній безпеці. Діагностика проводиться за допомогою ряду індикаторів. Вся система показників фінансової безпеки ранжирується за важливістю на декількох рівнях. До першого рівня можуть ставитися наступні показники платоспроможності господарюючих суб'єктів:

1. Ефективність управління / рентабельність діяльності /.
2. Платоспроможність та фінансова стійкість / ліквідність /.
3. Ділова активність / оборот грошових коштів /.
4. Показники фінансової незалежності.

Основними заходами, спрямованими на нейтралізацію загрози фінансової кризи, є:

- страхування фінансових ризиків компанії;
- продаж надлишкових або невикористаних активів підприємства;
- вжиття заходів щодо стягнення дебіторської заборгованості;
- скорочення обсягу фінансових операцій по найбільш ризикованим напрямками фінансової діяльності компанії;
- економія інвестиційних ресурсів за рахунок зупинки реалізації окремих реальних інвестиційних проектів;
- економія поточних витрат, пов'язаних з господарською діяльністю підприємства; оцінка завантаження виробничих потужностей.

Для підвищення технічної і технологічної безпеки необхідно постійно аналізувати, чи відповідають застосовувані технології сучасним світовим стандартам, використовуються чи технології конкурентами, шукати внутрішні резерви підвищення ефективності використовуваних технологій, стежити за новими науковими розробками і збільшити капітальні вкладення в ресурсозбереження.

Основною метою антикризового фінансового менеджменту для ТОВ «ВПК-Агро» є розробка та реалізація заходів, спрямованих на швидке відновлення платоспроможності та забезпечення достатнього рівня фінансової стійкості підприємства для виходу з кризи.

Основними завданнями антикризової політики на мікрорівні є:

- швидке виявлення ознак кризового стану;
- запобігання банкрутства підприємства;
- локалізація кризових явищ;
- фінансова стабілізація підприємства;

- запобігання повторенню кризи.

Антикризове управління на підприємстві можливе і необхідно по ряду причин:

- кризові явища можна припустити, прискорити і пом'якшити; можна і потрібно готуватися до кризових явищ;

- управління в умовах кризи вимагає особливих підходів, спеціальних знань, досвіду і мистецтва;

- кризові процеси в певній мірі керовані;

- антикризове управління здатне їх прискорити і мінімізувати наслідки.

В цілому антикризовий фінансовий менеджмент - це система прийомів і методів фінансового менеджменту, спрямованих на запобігання фінансовій кризі та банкрутства підприємства.

Антикризовий фінансовий менеджмент повинен багато в чому спиратися на функціональні та методологічні інструменти контролінгу, а також враховувати вимоги Закону «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», який визначає механізм фінансового оздоровлення і банкрутства підприємства.

Антикризовий фінансовий менеджмент підприємства слід розглядати з двох точок зору:

- по-перше, це система превентивних заходів, спрямованих на запобігання фінансовій кризі: постійний аналіз сильних і слабких сторін підприємства, прогнозування банкрутства, управління ризиками (мінімізація і нейтралізація), впровадження системи превентивних заходів;

- по-друге, це система фінансового менеджменту, спрямована на виведення підприємства з кризи, в тому числі шляхом реорганізації або реструктуризації підприємства.

Функції антикризового фінансового управління господарською діяльністю підприємства слід розглянути на малюнку 3.3.

Рис. 3.3. Функції антикризового фінансового управління
ТОВ «ВПК-Агро»

Вони розділені на дві основні підгрупи, а саме: загальні функції антикризового фінансового менеджменту і специфічні функції.

В основі розробки конкретної антикризової політики управління лежать такі принципи, як:

- необхідність вжиття заходів з управління кризовими явищами в фінансово-господарської діяльності підприємства за рахунок їх ранньої діагностики та диференційованого підходу до кризових явищ (чинників виникнення, типу кризи і стадії його розвитку) в залежності від рівня небезпеки для фінансового розвитку підприємства;

- своєчасне і адекватне реагування на певні кризові явища у фінансовому розвитку підприємства;
- пріоритетна реалізація внутрішніх можливостей фінансової стабілізації;
- використання при необхідності відповідних форм реорганізації підприємства, щоб уникнути банкрутства.
- диференційований підхід до кризових явищ в залежності від рівня небезпеки для фінансового розвитку підприємства;
- використання при необхідності відповідних форм реорганізації підприємства, щоб уникнути банкрутства.

Відповідно до цих принципів обов'язковими етапами формування та реалізації антикризової політики фінансового управління є:

- 1) постійний моніторинг фінансового стану підприємства з метою своєчасного виявлення ознак кризових явищ;
- 2) виявлення основних факторів, що викликали кризовий стан підприємства;
- 3) визначення масштабів фінансової кризи;
- 4) формування мети антикризової політики;
- 5) вибір адекватних інструментів антикризового управління та розробка комплексу антикризових заходів;
- 6) контроль за своєчасністю та ефективністю реалізованих заходів;
- 7) внесення змін до антикризової політики з урахуванням досягнутих результатів і зміни факторів зовнішнього і внутрішнього середовища.

Формування системи антикризового управління ТОВ «ВПК-Агро» має першорядне значення, оскільки вона визначає життєздатність, стійкість і збалансованість підприємства, формує фінансову стійкість, спрямовану на досягнення економічних результатів.

Використання сучасними підприємствами методичної бази з діагностики кризового стану та загрози банкрутства як складової частини антикризової політики управління господарюючими суб'єктами дозволить

розробити пропозиції щодо антикризових заходів, використання яких дозволить відновити платоспроможність компанії і вивести її з кризового стану, а також досягти фінансової стійкості і забезпечити довгострокову фінансову збалансованість .

Реорганізація - ключовий інструмент антикризового управління. Це система фінансово-економічних, виробничих, технічних, організаційно-правових та соціальних заходів, спрямованих на досягнення чи відновлення платоспроможності, ліквідності, прибутковості і конкурентоспроможності підприємства-боржника в довгостроковій перспективі. Тобто реорганізація - це сукупність всіх можливих заходів, які можуть привести підприємство до фінансового оздоровлення.

Термін «санация» походить від латинського «sanare», що означає лікування, зцілення, одужання. Використання цього терміна в економічній теорії природно, оскільки, коли підприємство наближається до стану неспроможності і банкрутства, саме реабілітація і лікування підприємства, що знаходиться в кризі, необхідні.

Основна мета запобігання загрози банкрутства - забезпечити максимально ефективне використання ресурсів підприємства з метою адаптації до нових економічних умов і створення передумов для відновлення конкурентоспроможності в довгостроковій перспективі.

Метою санації (реорганізації) є:

- реалізація мети за рахунок більш ефективного використання або додаткового залучення ресурсів;
- збереження підприємства в робочому стані, в тому числі кількість існуючих робочих місць;
- створення можливості розрахунків з кредиторами і отримання прибутку для підприємства виходячи з наявних фінансових, організаційних, юридичних, виробничих, технічних і технологічних можливостей.

Реорганізація підприємства - це складова антикризового управління, що передбачає використання систем фінансово-економічних, виробничих,

технічних, організаційно-правових, соціальних і екологічних важелів, спрямованих на досягнення узгодженості пріоритетних інтересів підприємства з інтересами суб'єктів зовнішнього середовища і внутрішньої гармонізації своєї діяльності, з метою відновлення платоспроможності та створення передумов для сталого розвитку підприємства в майбутньому.

Об'єктом реабілітаційних заходів є одночасно всі елементи підприємства: засоби виробництва, робоча сила, фінанси, менеджмент, зовнішня і внутрішнє середовище. Слід розрізняти: організаційну, правову, фінансову, техніко-технологічну, виробничу, соціальну і екологічну реорганізацію підприємства.

Аналіз показує, що для досягнення найвищого рівня економічної безпеки підприємство має працювати над забезпеченням максимальної безпеки основних функціональних складових своєї роботи, найважливішим з яких є фінансова складова.

Висновки до третього розділу

1. Під економічною безпекою розуміють «стан, в якому забезпечується економічний розвиток і стабільність підприємства, банку і реакції на зміни внутрішньої і зовнішньої ситуації». Економічна безпека підприємства також розглядається як стан функціонування, при якому підприємство і його продукція є конкурентоспроможними на ринку і в той же час гарантуються: ефективне використання ресурсів, інтелектуального і людського потенціалу; стабільність функціонування, стабільність і поступальність розвитку; здатність протидіяти негативним наслідкам зовнішнього і внутрішнього середовища свого функціонування.

Кожне підприємство - це система, для якої характерна наявність певних зв'язків між елементами цієї системи, тому діяльність, спрямована на забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства, також повинна

бути системною. Оскільки основні характеристики системи фінансово-економічної безпеки підприємства залежать від об'єкта захисту, є складними і багатограними, необхідно комплексно підходити до процесу управління системою фінансово-економічної безпеки.

Інтегрована система забезпечення економічної безпеки підприємництва - це сукупність взаємопов'язаних заходів організаційно-правового характеру, що здійснюються з метою захисту підприємницької діяльності від реальних або потенційних дій фізичних і юридичних осіб, які можуть привести до значних економічних втрат.

2. В сучасних умовах кризи, нестабільності зовнішнього середовища керівництву ТОВ «ВПК-Агро» необхідно адаптувати, поліпшувати і розвивати нові засоби забезпечення економічної безпеки для досягнення поставлених цілей.

ТОВ «ВПК-Агро» змушене постійно пристосовуватися до недосконалості нормативно-правової бази, брак кваліфікованих кадрів, зносу виробничого обладнання, браку обігових коштів, жорсткої грошово-кредитної та податкової політики держави, неплатоспроможності партнери.

В умовах постійної нестабільності пошук нестандартних стратегічних напрямків засобів забезпечення високого рівня економічної безпеки набуває актуальності.

Фінансова та економічна кризи, які спостерігалися на світовому і внутрішньому ринках протягом останніх десяти років, негативно позначаються на економічному і виробничий потенціал і розвитку. Стан кризи призводить до погіршення відносин з контрагентами, зниження обсягів реалізації продукції, рівня платіжної дисципліни, що в свою чергу впливає на кінцевий результат - зниження доходів.

Основним змістом антикризового фінансового менеджменту підприємства є розробка, підготовка, прийняття і реалізація управлінських рішень щодо запобігання фінансовим кризам, їх подолання та мінімізації

негативних наслідків. Пропонується побудувати процес антикризового фінансового управління за такими основними етапами:

I. Проведення постійного моніторингу фінансового стану підприємства з метою ранньої діагностики фінансової кризи.

II. Вибір індикаторів кризового розвитку підприємства.

Основними факторами, що впливають на економічну безпеку підприємства, є: економічний потенціал; випереджаюча конкурентоспроможність продукту; якість і ефективність фінансової системи; стан і кваліфікація трудових ресурсів; технічний і технологічний рівень виробництва; науково-технічний та інноваційний потенціал; рівень ділової активності служб маркетингу та управління; ставлення менеджменту до інновацій; соціальний захист працівників.

Отже, економічна безпека - дуже важлива проблема, вивчення якої зробить значний крок у напрямку збільшення можливостей підприємства. Розробка і реалізація стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства має велике практичне значення для забезпечення стабільної роботи підприємства в поточний і стратегічний періоди.

Ефективність антикризового фінансового менеджменту характеризується ступенем досягнення поставлених цілей щодо запобігання, подолання, локалізації фінансової кризи.

Антикризовий фінансовий менеджмент повинен багато в чому спиратися на функціональні та методологічні інструменти контролінгу, а також враховувати вимоги Закону «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», який визначає механізм фінансового оздоровлення і банкрутства підприємства.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Незважаючи на значний внесок удосконалень названих вчених, зміна умов навколишнього середовища, вплив внутрішніх і зовнішніх факторів підвищують доцільність вдосконалення методології оцінки стану фінансово-економічної безпеки підприємства, формування ефективного постійно діючий механізм моніторингу та управління ним у структурно-функціональному аспекті, стратегічна взаємодія з зовнішніми факторами середовища.

На підставі проведеного дослідження:

1. Дано визначення сутності, значення і поняття «фінансова безпека підприємства». Фінансова безпека підприємства - це стан захисту фінансових інтересів підприємства на всіх рівнях його фінансових відносин від впливу внутрішніх та зовнішніх загроз, що забезпечує його самозбереження і розвиток в поточних і стратегічних перспективах.

2. Досліджено поняття системи економічної безпеки підприємства - це комплекс організаційних, управлінських, режимних, технічних заходів, спрямованих на захист інтересів підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз. Забезпечення економічної безпеки підприємства вимагає створення на підприємстві власної системи безпеки.

3. Проаналізовано систему управління фінансовою безпекою підприємства. Система управління - це система методів і принципів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням захисту своїх перших регулярних фінансових інтересів від різних внутрішніх і зовнішніх загроз. Основна мета управління фінансовою і економічною безпекою підприємства - забезпечити його стійку й ефективну роботу, створюючи високий потенціал розвитку і стійкого зростання в майбутньому.

4. Аналіз господарської діяльності «ВПК-Агро» показав, що у фінансовому стані підприємства за підсумками 2019 року відбулися позитивні зміни. Інтегральний показник фінансового стану збільшився в

звітному році до 7,43, а в 2018 році - було всього 4,75. Фінансовий стан компанії за підсумками 2019 року покращився за рахунок зростання продажів продукції, розширення бізнес-сектора, скорочення короткострокових зобов'язань, значного збільшення рентабельності активів і капіталу.

Таким чином, можна констатувати той факт, що фінансовий стан підприємства цілком задовільний. У 2019 компанія працює з прибутком. Достатній рівень ліквідності говорить про те, що у компанії достатньо коштів для оплати поточних зобов'язань. Стабільний фінансовий стан, в значній мірі впливає на забезпеченість запасів і витрат власними оборотними засобами, істотно знижує ризики підприємства в процесі здійснення господарської діяльності.

5. Фінансово-економічна безпека досягається за рахунок реалізації єдиної узгодженої, збалансованої, узгодженої системи заходів, адекватних внутрішнім та зовнішнім загрозам.

Забезпечення економічної безпеки підприємства вимагає створення власної ефективної системи безпеки. Система фінансової безпеки підприємства - це комплекс організаційно-управлінських, технічних, профілактичних та рекламних заходів, спрямованих на кількісну реалізацію захисту інтересів підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз. У ТОВ «ВПК-Агро» постійно вживаються заходи зі створення і впровадження нових методів управління системою фінансово-економічної безпеки підприємства. На різних етапах роботи підприємства визначається перелік показників і інструментів, що забезпечують реалізацію стратегії фінансово-економічної безпеки.

Виконання всіх вимог в даному напрямку дозволяє керівництву підприємства запобігти збитку від негативного впливу на його безпеку в різних аспектах фінансово-господарської діяльності, а також забезпечує контроль і балансування доходів і витрат.

Розглянувши перераховані вище показники досліджуваного підприємства, слід зробити висновок, що фінансово-силова складова

економічної безпеки знаходиться в незадовільному стані. Аналіз комплексної оцінки фінансового стану ТОВ «ВПК-Агро» показав, що в ньому є фактори ослаблення економічної безпеки підприємства: - зниження рівня оборотності дебіторської заборгованості і терміновості дебіторської заборгованості; період оборотності дебіторської заборгованості збільшився з 64 днів у 2015 році до 151 дня в 2019 році. Наявність на підприємстві значного обсягу дебіторської заборгованості знижує ліквідність його активів, негативно впливає на платоспроможність, а також відволікає непотрібні кошти - зменшення рівень прибутковості активів необоротних активів; зниження рівня показника рентабельності від продажу.

Крім того, необхідно звернути увагу на більш докладні плани витрат компанії, щоб скоротити позапланові витрати, це допоможе зупинити негативну тенденцію зниження рентабельності підприємства.

6. Джерелами аналітичної інформації є плани економічного і соціального розвитку, фінансовий план (розрахунковий баланс доходів і витрат), бізнес-план бухгалтерської форми № 1 «Баланс підприємства», № 2 «Звіт про фінансові результати», декларація про прибуток підприємства, маркетингові матеріали дослідження, дані управлінського обліку, статистичні звіти.

7. В умовах економічної кризи для забезпечення ефективного функціонування системи забезпечення економічної безпеки необхідна своєчасна і достовірна інформація не тільки про різні фактори і загрози, що існують в даний час у зовнішній і внутрішньому середовищі підприємства, але також і про те, що може виникнути в найближчій і віддаленій перспективі.

На основі проведеного дослідження керівнику підприємства були запропоновані заходи щодо підвищення економічної безпеки підприємства: створення власної служби безпеки; зміцнення фінансової стабільності за рахунок продажу неліквідних резервів. Підприємству необхідно приділяти більше уваги безпеці підприємства в цілому і фінансової безпеки зокрема.

Особливу увагу варто приділити питанню зміцнення фінансової стійкості ТОВ «ВПК-Агро». Значення швидкості зносу є значною загрозою, особливо тому, що вона має тенденцію до зростання. У разі значного знецінення основних засобів можливі перебої у виробництві, що може привести до зменшення обсягу реалізованої продукції, збільшення обсягу штрафів і штрафів контрагентів.

Для зростання капіталомісткості, збільшення коефіцієнта капіталомісткості необхідно підвищувати ефективність ОС, скорочувати час простою обладнання, стимулювати персонал, модернізувати обладнання та вводити в експлуатацію більш технологічні машини. Пропоновані заходи приведуть до поліпшення фінансового стану ТОВ «ВПК-Агро», збільшення його прибутковості і підвищення рівня його фінансової безпеки в умовах кризи.

9. Антикризовий фінансовий менеджмент - це система прийомів і методів фінансового менеджменту, спрямованих на запобігання фінансовій кризі та банкрутства підприємства. Антикризовий фінансовий менеджмент повинен багато в чому спиратися на функціональні та методологічні інструменти контролінгу, а також враховувати вимоги Закону «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», який визначає механізм фінансового оздоровлення і банкрутства підприємства.

Процес управління фінансово-економічною безпекою підприємства вимагає розробки дієвого ефективного механізму, складовими якого є сукупність фінансових інтересів підприємства, управлінський персонал, технології управління, принципи та методи управління, фінансові інструменти.

На підставі проведених досліджень ми пропонуємо застосувати конкретні заходи по підвищенню фінансово-економічної безпеки підприємства:

- пропонуємо створити власну службу економічної безпеки.

- пропонуємо керівництву ТОВ «ВПК-Агро» розглянути варіант зміни розміру резервів на 30% шляхом продажу неліквідних запасів. Заходи щодо зменшення розміру оборотних коштів значно підвищують рівень фінансової безпеки підприємства від критичного до абсолютного, а також підприємство отримає прибуток від продажу неліквідних оборотних засобів, що збільшить обсяг оборотних коштів. .

- рекомендуємо ТОВ «ВПК-Агро» залучати довгострокові кредити на термін більше 5 років. Пріоритетність даної стратегії пояснюється тим, що нормальний тип фінансової стійкості підприємства визначається покриттям його витрат власними коштами і довгостроковими джерелами. У цьому випадку компанія може краще адаптуватися до змін зовнішнього середовища і протистояти загрозам, залучаючи позикові кошти на тривалий період, термін погашення яких настане протягом більш тривалого періоду.

- ТОВ «ВПК-Агро» слід звернути увагу на питання кадрової безпеки. Врахуйте кращі практики в управлінні персоналом.

Отже, основними питаннями кадрової безпеки досліджуваного підприємства є: підбір і залучення на підприємство професійних, кваліфікованих робітників, розробка мотиваційних і гнучких схем оплати праці; усунення шкоди в зв'язку з трудовими суперечками, підвищення лояльності співробітників. Вирішення питань безпеки персоналу для забезпечення прибуткової і стабільної роботи підприємства, запобігання різним зовнішніх і внутрішніх загроз.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф; под. ред. Л.И. Евенко; пер. с англ.-М.: Експліка.1999.-519 с.
2. Атамас П.Й. Управлінський облі:навч.посібник / П.Й. Атамас. - Д.К.;Центр навчальної літератури,2006. - 440 с.
3. Афанасьєв М.В. Економічна діагностика : навч.-метод. посібник / Афанасьєв М.В., Білоконенко Г.В. – Харківський національний економічний ун-т. – Х. : ІНЖЕК, 2007. – 295 с.
4. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні / О. І. Барановський. - К: Нац. торг.-екон. ун-т, 2004. – 759 с.
5. Белокуров В. В. Структура функциональных составляющих экономической безопасности предприятия [Электронный ресурс] / В. В. Белокуров. – Режим доступа : <http://www.safetyfactor.ru>. – Назва з екрану.
6. Бойчик І. М. Економіка підприємства : навч. посіб. / І.М.Бойчик.– К.: Атіка, 2012. – 543 с.
7. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, Эльга, 2006. – 776 с.
8. Варналій З. С. Економічна безпека: навч. посіб. / З. С. Варналій. – К. : Знання, 2009. – 647 с.
9. Васильців Т.Г., В. І. Волошин, О. Р. Бойкевич та ін. «Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення»: монографія [за ред. Т. Г. Васильціва]. – Львів, 2012. – 386 с.
фінансово-економічної безпеки / В.Ф. Столбов, Г.М. Шаповал // Комунальне
10. Васькова Ю. І. Фінансова безпека підприємства — провідна складова економічної безпеки та засіб попередження кризи підприємств /
11. Гапоненко В. Ф. Экономическая безопасность предприятий. Подходы и принципы / В. Ф Гапоненко, А. Л. Беспалько, А. С. Власков. – М. : Изд-во "Ось-89", 2007. – 208 с.

12. Гетьман О.О. Економічна діагностика; навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. / О.О. Гетьман, В.М. Шаповал. - К.; Центр навчальної літератури, 2007. – 307 с.
13. Глухарев С.М. Методичні вказівки до виконання практичних і самостійних робіт з курсу «Економічна діагностика» (для студентів усіх форм навчання спеціальності 8.050107 – «Економіка підприємства») / С.М. Глухарев – Харків : ХНАМГ, 2008. – 30 с.
14. Гнилицька Л.В. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства; Монографія/ Л.В. Гнилицька.-К.; КНЕУ, 2012-305с.
15. Гоголь Т.А. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємств малого бізнесу : монографія / Т.А. Гоголь. – Чернігів : Видавець Лозовий В.М., – 2014. – 384 с.
16. Горюдня Т.А. Економічна та фінансова діагностика / Т.А. Горюдня, І.П. Мойсеєнко. - К.; ППНВ, 2008. – 282 с.
17. Горячева К. С. Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки / К. С. Горячева // Економіст. – 2003. – № 8. – С.65–67.
18. Губарик О. М. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства в умовах кризи [Текст] / О. М. Губарик, І. К. Перехрест // Молодий вчений. — 2017. — №1.
19. Губарик О. М. Інформаційне забезпечення системи управління фінансово-економічною безпекою в сучасних кризових умовах / О. М. Губарик, Є.А. Юрченко // Облікова, фінансова та управлінська діяльність підприємств в умовах нестійкої економіки: колективна монографія / за заг. ред. І.П. Приходька – Дніпро: Пороги, 2020. - С. 292-300.
20. Єдинак В.Ю. Світовий досвід розв'язання проблеми забезпечення економічної безпеки / В.Ю. Єдиник // Держава та регіони. Серія Економіка та підприємництво. – 2009. – № 3. – С. 51–54.
21. Єпіфанова А.О., Фінансова безпека підприємств і банківських установ : монографія / за заг. редакцією д-ра екон. наук, проф. А. О [А. О.

Єпіфанов, О. Л. Пластун, В. С. Домбровський та ін]. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2009. – 295 с.

22. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М. М. Єрмошенко. – К. : КНТЕУ, 2001. – 309 с.

23. Живко З.Б. Економічна безпека підприємств, організацій та установ: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / [В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко та ін.]. – К.:Правова єдність. – 2009. – 544 с.

24. Журавка О.С. Теоретичні аспекти формування системи фінансової безпеки підприємства / О.С. Журавка, Є.К. Бондаренко // Інноваційна

25. Завора Т.М. Методичні засади формування інформаційно-аналітичного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства / Т.М. Завора, О.В. Пустяк //науково-теоретичний журнал Хмельницького економічного університету «Наука й економіка» вип. 1 (37), Т.1 Хмельницький, 2015 – С139 – 146.

26. Захаров О.І. Комплексність економічної безпеки підприємства та впливи зовнішнього середовища / О.І. Захаров //Ефективність управління в процесі реформування: макро- та мікро- економічний аспекти : колективна монографія /за наук. ред. проф. І.Ф. Радіонової. – К. : ВНЗ «Університет економіки та пра-ва «КРОК», 2012. – 364 с.

27. Іващенко О.В. Фінансово-економічна безпека держави / О.В. Іващенко, В.М. Гельман // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2013. – № 2 (1).

28. Іващенко Г.А. Ідентифікація дефініції «економічна безпека підприємства» / Г. А. Іващенко, О. Ф.Ярошенко // Науковий журнал «Бізнес Інформ». № 9, Харків, 2011. – С. 129 – 131.

29. Камлик М.І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект : Навчальний посібник. - К.: Атіка, 2005. - 432 с.

30. Кириченко О. А. Вдосконалення управління фінансовою безпекою

підприємств в умовах кризи / О. А. Кириченко, І. В. Кудря // Інвестиції : практика та досвід. – 2009. – № 10. – С. 22–26, с. 26]

31. Ковальчук, Н. О. Підходи щодо оцінювання фінансово-економічної безпеки вітчизняних підприємств [Текст] / Н. О. Ковальчук, А. Г. Корбутяк // Науково-практичний журнал «Бізнес-інформ». – 2014. – № 2. – С. 89–99.

32. Козак Л.С. Концептуальні та методичні засади формування механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства / Л.С. Козак, І.В.Багровецька //Економіка і управління. – 2008. – №13. – С.97-101.

33. Кракос Ю.Б. Управління фінансовою безпекою підприємств / Ю.Б. Кракос, Р.О. Разгон // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2008. – № 1(1). – С. 86-97.

34. Кудрицька Ж.В. Система управління фінансовою безпекою підприємства.[Електронний ресурс] / Ж.В. Кудрицька // Ефективна економіка. – 2012. №1. – Режим доступу до журналу: <http://www.economy.nauka.com.ua>

35. Кузенко Т.Б. Управление финансовой безопасностью на предприятии. / Т.Б. Кузенко, В.В. Прохоров, Н.В. Саблина / Бизнес Информ № 12(1)-2008-С. 27-29.

36. Куцик В.І. Фінансова безпека підприємства самостійний об'єкт управління: проблеми забезпечення / В.І. Куцик, А.І. Бартиш // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.4 – С. 250-255.

37. Лаврова Ю. В. Фінансова безпека підприємства: класифікація загроз / Ю.Лаврова [Електронний ресурс]: Економічний аналіз. – 2011. – № 9, Ч 2. – С. 274-277.– Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ecan/2011_9_2/pdf/lavrova.PDF

38. Лазаренко М. П. Фінансова безпека підприємства та її управління [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: http://rusnauka.com/1_KAND_2010/Economics/10_57970.doc.htm. Львів: Львів: ВИДАВНИЦТВО, 2012. –386 с.

39. Ляшок Н. Ю. Погромська І. В. Зарубіжний досвід управління персоналом. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ea.donntu.org:8080/jspui/bitstream/123456789/20103/1/Pogroms'ka%20I.%>
40. Ляшенко, О. М. Специфічні властивості фінансової безпеки підприємства [Текст] / О. М. Ляшенко // Управління проектами та розвиток виробництва : зб. наук. праць. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2012. – № 4 (44). – С. 27–32.
41. Механизмы управления экономической безопасностью / [Ю. Г. Лысенко, С. Г. Мищенко, Р. А. Руденский, А. А. Спиридонов]. – Донецк. : ДонНУ, 2002. – 178с.
42. Мойсеєнко І. П. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства: навч. посібник / І. П. Мойсеєнко, О. М. Марченко. – Львів, 2011. – 380 с.
43. Мойсеєнко, І. П. Механізм управління фінансово-економічною безпекою підприємства [Текст] / І. П. Мойсеєнко, О. О. Шолок // Науковий вісник НЛТУ України : збірник науково-технічних праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.02. – С. 141–146
44. Мунтіян В. І. Економічна безпека України : монографія / В. І. Мунтіян. – К. : КВІЦ, 1999. – 462 с.
45. Нікіфоров П. О. Сутність і значення фінансової безпеки страхової компанії / П. О. Нікіфоров, С. С. Куперівська // Фінанси України. – 2006. – №5. – С. 86–94.
46. Ніколаюк С. І. Безпека суб'єктів підприємницької діяльності : курс лекцій / С. І. Ніколаюк, Д. Й. Никифорчук. – К. : КНТ, 2005. – 320 с.
47. Олейникова Е. А. Основы экономической безопасности (государство, регион, предприятие, личность) : учеб. пособие / Е. А. Олейникова. - М. : ЗАО «Бизнес-школа «Интел-Синтез», 1997. - 288 с.
48. Орлик О.В. Фінансово-економічна безпека підприємства та підходи до її забезпечення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1519.pdf>

49. Орлик О. В. Фінансово-економічна безпека підприємства та підходи до її забезпечення [Електронний ресурс] / О. В. Орлик // Інформаційна та економічна безпека : матеріали Міжнародної наук.-практ. інтернет-конференції. – Х. : ХІБС УБС НБУ, 2014. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). – Систем. вимоги: Pentium ; 512 Mb RAM ; Windows XP, 7, 8 ; Adobe Acrobat Reader 5.0 – 10.0. – Назва з екрану.

50. Орлов П.І., Духов В.Є. Основи економічної безпеки фірми: Навчальний посібник. - Х.: ТОВ «Прометей-Прес», 2004. - 284 с.

51. Папехин Р.С. Факторы финансовой устойчивости и безопасности предприятия. /Р.С. Папехин: автореф. дис. [на здоб. наук. ступ. канд. ек. наук]. – Волгоград, 2007. – 21 с.

52. Подольчак Н.Ю. / Організація та управління системою фінансово-економічної безпеки: навч. посібник / Н.Ю. Подольчак, В.Я. Карковська. - Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014.-268 с.

53. Пономаренко О. Е. Теоретичні аспекти фінансової безпеки підприємств / О.Е. Пономаренко. – Економіка розвитку. – 2010. – №1 (53) – С. 77–80.

54. Раздина Е. В. Экономическая безопасность (сущность и тенденции развития) : дис. канд. экон. наук: 08.00.01. – М., 1998. – 164 с.

55. Ревенчук П. Планування як чинник економічної безпеки фірми // Вісник ЛКА.– 2002.– Вип. 12. – С. 243–246.

56. Сорокіна О.М. Зміст дефініції «фінансова безпека»/ О.М.Сорокіна // Торгівля і ринок України – 2009. – Вип.28.Т.3. – С. 270-274.

57. Стеців Л. П. Фінансова безпека підприємства: методичні засади реалізації / Л. П. Стеців // Науковий вісник НЛТУ України. — 2013. — № 23 — С. 142-147.

58. Столбов В.Ф., Шаповал Г.М. / Особливості управління системою фінансово-економічної безпеки / В.Ф. Столбов, Г.М. Шаповал // Комунальне господарство міст. Науково-технічний збірник. - 2013.- №111.- С. 103-108.

59. Судакова О. І. Стратегічне управління фінансовою безпекою підприємства [Текст] / О. І. Судакова // Економічний простір. – 2008. – № 9. – С. 140–148.
60. Тамбовцев В. Л. Теории институциональных изменений : учеб. пособие / В.Л. Тамбовцев – М. : Инфра-М, 2009. – 160 с.
61. Фальченко О.О., Глушач Ю.С. / Стратегія забезпечення економічної безпеки підприємств // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х.: НТУ «ХПІ». – 2013. - № 66 (1039) - С. 157-160. Бібліогр.: 5 назв.
62. Фалович А. Дослідження сучасних напрямків визначення сутності економічної безпеки підприємства // Соціально-економічні проблеми і держава. - 2013. - Вип. 1 (8). - С. 271–278.
63. Філіппов, О. О. Сутність категорії «фінансова безпека підприємства» / О. О. Філіппов // Управління розвитком. — 2013. — № 16(156). — С. 75-77. Фінанси України. – 1996. – № 11. – С. 19–34.
64. Худолій Л.М. Складові економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=455>
65. Чібісова І. В. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства [Електронний ресурс] / І. В. Чібісова, Є. М. Івашина. – Режим доступу : http://www.nbuu.gov.ua/portal/soc_gum/ppei/2011_31/Chibis.pdf
66. Шалагин Д. А. Методологические основы формирования экономической безопасности предприятия // Вестник Белорусского национального технического университета. – 2009. – № 1. – С. 98-102.
67. Швиданенко Г.О. Бізнес-діагностика підприємства : навч. посібник / Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана» / Г.О. Швиданенко, А.І. Дмитренко. – К. : КНЕУ, 2008. – 344 с.
68. Штембуляк Д. О. Основи формування фінансової складової економічної безпеки підприємства в умовах трансформаційної кризи

української економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy-confer.com.ua/full_article/590/>.

69. Шлемко В. Т. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення / В. Т. Шлемко, І. Ф. Бінько. – К. : НІСД, 1997. – 144 с.

70. Юрченко Є.А. Сутність та механізм фінансово-економічної безпеки підприємства / Є.А. Юрченко, Губарик О.М. // Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи : матеріали XI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 29-30 жовтня 2020 р. : В 2 т. – Том 1. – Дніпро : Видавничо-поліграфічний центр «Гарант СВ», 2020. – С. 89-90.

71. Яременко С.М. Економічна безпека банків та способи її забезпечення / С.М. Яременко // Фінанси, облік і аудит: збірник наукових праць. — К.: КНЕУ, 2009. — № 13. — С. 136–145.

ДОДАТКИ